

GODINA IX. BROJ 54. STUDENI- PROSINAC / NOVEMBAR- DECEMBAR 2008.

Crnogorski glasnik

*Glasilo Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i
Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba*

DE JE ŠTO

Danilo Ivezić: GODINA ZA NAMA	3
GODIŠNJA SKUPŠTINA NZCH	7
6. SJEDNICA VIJEĆA	10
PROGRAM RADA VIJEĆA ZA 2009. PREDSTAVLJANJE KNJIGA	11
Danilo Ivezić: PRIČA KOJA TRAJE	14
Jovan Mirić: CRNOGORSKI IZAZOVI I ISKUŠENJA	16
Radovan Radonjić: PRAVU PRIČU O CRNOJ GORI TEK OČEKUJEMO	17
Milan Popović: PROTIV STRUJE	19
POTONJA URA NJEGOŠEVA U RIJECI I ZAGREBU	22
IZLET U JASKU	24
SUSRET U DOMŽALAMA	25
OSNOVANA Koordinacija vijeća i predstavnika Primorsko-goranske županije	26
DVOSTRUKA NAGRADA DARKU DRLJEVIĆU	27
120 godina Opšteg imovinskog zakonika	27
Dimitrije Popović: RASPEĆE STRASTI	28
Dimitrije Popović: „MARIJA MAGDALENA“- IZLOŽBA	29
14. SA/N/JAM KNJIGE U ISTRI	30
PISAC S KARIZMOM	31
Marko Špadijer o knjizi N. Adžića „Borci za nezavisnu Crnu Goru 1818-1941“	32
GALERIJA „MONTENEGRINA“ IZLOŽBE GORANA ČETKOVIĆA U PULI I SPLITU	35
Ante Mihovilović: OSVRT NA IZLOŽBU GORANA ČETKOVIĆA	36
Štefanija Soldan: IZLOŽBA	36
INTERVJU SLOBODAN MARUNOVIĆ	37
CRNOGORSKI MOZAIK: Živko Andrijašević: CRNOGORCI PROTIV DINASTIJE	39
DRUŽENJA U SLICI	43
NOVI NASLOVI	43
XI SMOTRA U LISINSKOM	43

Izdavači:
NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA
HRVATSKE i
VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
GRADA ZAGREBA, Zagreb, Trnjanska c. 35.,
Tel/Fax. 01/6197 079, 01/6314 263 E-mail:
vijececrn@net.amis.hr; montenegro@net.amis.hr
Za izdavača: dr.sc. Radomir Pavićević, i prof.emer.dr.sc
Veselin Simović
Glavni i odgovorni urednik: Danilo Ivezić
Redakcija: Jovan Abramović, Stevo Đurašković, Danilo
Ivezić, Nenad Ivanović, Dragutin Lakić, Snježana
Novičević, Vesna Ratković.
Rukopisi se ne vraćaju. Naklada /Tiraža 1000

GODINA ZA NAMA

Devet godina „Crnogorskog glasnika“ je za nama. Ulazimo u jubilarni desetu godišnjicu glasila nacionalne manjine, koje u proteklom periodu, i pored svih teškoća, niti jednim nije imalo zastoj ili preskakanje u dinamici izlaženja, a radi se o dvomjesečniku.

U narednu, jubilarnu godinu, „Crnogorski glasnik“ će ući s novom REDAKCIJOM i novim GLAVNIM I ODGOVORNIM UREDNIKOM. Od broja 55. **prof. dr. sc. Zoran Drašković** preuzima uređivačku palicu, a njegovo iskustvo i znanje garantiraju kontinuitet i kvalitetu.

Kako je za nama 2008. godina ukratko se treba posjetiti što smo sve to radili i čime smo obilježili odlazeću godinu.

U protekloj godini izašlo je 6 (šest) brojeva „Crnogorskog glasnika, među njima i jubilarni 50. broj. Tijekom godine je došlo i do promjene vizualnog identiteta i sadržajnih obilježja lista.

Nastavljajući s tradicijom kvalitetne izdavačke djelatnosti, NZCH je u 2008. godini. produžila suradnju s renomiranim izdavačkim kućama „Izdanja Antibarbarus“ i „Disput“, a preko „Antibarbarusa“ i s izdavačem iz Crne Gore „Plima“ iz Ulcinja. Druge tri knjige iz edicije ZELENI SVESCI: **Jovan Nikolaidis: „Valdinos“, Sanja Martinović: „Barbarska barka“ i Nada Zogović Bukilić: „Karusel; Prstenje“,** su izašle iz tiska i predstavljene u Puli (7. prosinca) i Podgorici (8. kolovoza). O knjigama su govorili: prof. dr. sc. Dragutin Lalović; prof. Nevenka Mihovilić; mr.sc. Vladimir Vojinović. S izdavačem „Disput“ u okviru biblioteke LUČA objavljena su tri naslova: **Radovan Radonjić: „Montenegro: de te fabula naratur“; Milan Popović: „Protiv struje“ i Dragutin Lalović „Države na kušnji“.** Knjiga Radovana Radonjića predstavljena je u Zagrebu u Crnogorskom domu u 20. studenog, o knjizi su govorili: prof. dr. sc. Jovan Mirić, prof. dr. sc. Dragutin Lalović; prof. dr. sc. Radovan Radonjić i Danilo Ivezić. Knjiga Milana Popovića predstavljena je 11. prosinca također u Zagrebu u istom prostoru, o knjizi su govorili: prof. dr. sc. Dragutin Lalović; prof. dr. sc. Rade Kalanj, prof. dr. sc. Vjeran Katunarić i prof. dr. sc. Milan Popović. Predstavljanju knjiga prisustvovao je veliki broj gostiju i uzvanika. Knjiga Dragutina Lalovića će biti predstavljena u **veljači 2009.** u Novinarskom domu. **2. travnja 2008. godine** u Crnogorskom domu u okviru Dana crnogorske kulture predstavljena je knjiga **Božidara Popovića „Tragovi istine“** iz programa izdavaštva za 2007. godinu - o knjizi su govorili prof. Nevenka Mihovilić, Danilo Ivezić i Božidar Popović. Izdana je knjiga **Pavla Goranovića: „Tin Ujević i Crna Gora“** iz programa izdavaštva 2007. godine. Planirano predstavljanje je u **veljači 2009.** u Novinarskom domu u Zagrebu i u prostoru Gradske knjižnice u Osijeku. Knjiga **Stanka Roganovića: „Otudivanje kulturnih dragocjenosti Crne Gore“** je tiskana dvojezično (na crnogorskom i engleskom jeziku), a njeno predstavljanje očekujemo do **travnja 2009.** godine u Zagrebu i na Cetinju.

Pjevačka grupa „Montenegro“ Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ iz Zagreba nastupala je na Petrovdanskom saboru 2008. u Golubinjaku; Lučindanskom susretima 2008. u Zagrebu; „Etno smotri“ u Rijeci i druženjima u Crnogorskom domu. **Dramska grupa** koju vodi prof. Nevenka Mihovilić, a koju čine članovi **Društva „Đetić“,** sekcija za dokumentarni film je završila svoj projekt, dokumentarni film „Jovan Nikolić“. Svečana projekcija će biti organizirana u Crnogorskom domu u travnju 2009. godine. **Pjevačka grupa „Montenegrine“ iz Rijeke-** najveći dio svoje aktivnosti i nastupa imala je uz Mješoviti pjevački zbor „Jeka Primorje“ u okviru koga su članice „Montenegrine“ nastupile u Nikšiću i na Cetinju u rujnu 2008. Grupa je s članovima „Montenegra“ nastupila i na „Etno smotri“ u Rijeci. U 2008. godini organiziran je veći broj izložbi u prostorima udruga članica NZCH: **Ljubinka i Veselin Vešović: „Suvenir iz**

Crne Gore 2“; Stanko Grubač: „Retrospektivna izložba- 50 godina stvaralaštva“; Izložba starih fotografija: „Zaustavljeno u vremenu“; Hrvoje Puškarić „Izložba“; Nataša Rašović „Bijah dok se smijah“; Iz fundusa Crnogorskog doma „Izložba“; Gea Galović „Izložba“; Ivan Plovanić: „Izložba“; Vinko Klovar: „Izložba“; Dragiša Laptošević: „Izložba“; Želko Delač: „Izložba“; Sanja Šutalo „Izložba“; Štefanija Soldan „Izložba“; Vukadin Zečević: „Stare razglednice Hrvatske“; Vukadin Zečević: „Izložba svjetskog papirnog novca“; Vukadin Zečević: „Izložba znački, privjesaka, odlikovanja, bedževa“; Vukadin Zečević: „Crna Gora na razglednicama“; Stanko Grubač: „Motivi Osijeka“; Izložba tri autora: Marko Mimović, Stanko Grubač i Aleksandar Saša Čalović.

Ovogodišnji DANI CRNOGORSKE KULTURE 2008. započeli su **Danima crnogorskog filma- filmovi Živka Nikolića**. U Zagrebu 15., 16. i 17. veljače prikazani su dokumentarni (Biljeg, Prozor, Marko Perov) i igrani (Čudo neviđeno, Ljepota poroka i U ime naroda) filmovi. Program je ponovljen u Splitu 29. veljače, 1. i 2. ožujka i u Rijeci 25. i 31. ožujka. U Zagrebu je 15. veljače organizirano i predstavljanje monografije “Iskušavanje filma, Živko Nikolić i njegovo filmsko djelo“, o knjizi su govorili: Dragan Radulović, Novica Samardžić i autorica Božena Jelušić. Predstavljanju je prisustvovao i veliki broj kulturnih i javnih radnika Zagreba i Hrvatske. U Crnogorskom domu u Zagrebu u okviru Dana Crnogorske kulture organizirano je 8. travnja predstavljanje knjige **Goran Ivanišević: „Božidar Ivanišević-kad prošetam Crnom Gorom“**, o knjizi su govorili dr. Goran Ivanišević, mr.sc. Zlata Marjanović i Danilo Ivezić.

Prilikom posjeta Crnoj Gori (25.-29. veljače) organizirano je u Podgorici predstavljanje dva naslova u izdanju Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske: **Pavle Jovanović „Zapisi o politici“** i **Marko Špadijer „Crnogorska raskršća“**, o knjigama su govorili dr. sc. Radomir Pavićević, prof. dr. sc. Milan Popović, prof. dr. sc. Dragutin Lalović, Danijela Vukomanović, Novica Samardžić i Marko Špadijer. U Puli je 10. lipnja predstavljena knjiga **Božidara Radulovića: „Crnogorci Pule u Zajednici i Vijeću“**. U Rijeci je 27. lipnja organizirano predstavljanje tri knjige iz edicije Zeleni svesci. Knjige Dragana Radulovića, Aleksandra Bečanovića i Dragane Tripković, o knjigama su govorili: prof. dr. sc. Dragan Lalović, prof. Nevenka Mihovilić, mr.sc. Bože Mimica, Dragan Radulović i Mirko Kovač. U Zagrebu 17. listopada i Rijeci 18. listopada organizirana je „Večer sa Zuvdijim Hodžićem“. Veliki broj učesnika i izuzetno uspješno predstavljanje ocjena je većine učesnika. Dani crnogorske kulture, u dijelu Suvremeni crnogorski umjetnici, održani su u Rijeci i Splitu, gdje su predstavljeni najpoznatiji crnogorski karikaturisti, svjetskog ugleda, Darko Drljević i Luka Lagator izložbama 16. travnja (Rijeka – Muzej grada Rijeke) i 8. svibnja (Split- galerija HULU). U Splitu je 8. svibnja gostovalo i Amatersko pozorište iz Kolašina (Crna Gora) s predstavom „**Conekt bolan, conekt**“. U okviru suradnje s galerijom „Zvonimir“ u Zagrebu je 1. rujna otvoren izložba crnogorskog akademskog slikara Gorana Četkovića, s kojom su počela događanja u Danima crnogorske kulture u drugom dijelu godine. Otvaranju izložbe prisustvovali su ambasador Crne Gore u RH Branko Lukovac, Ravnateljica Ministarstva kulture RH Jasminka Lokas Strpić (koja je i otvorila izložbu), gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić, kustosica galerije „Zvonimir“ Zrinka Pillauer Marić i veliki broj uzvanika i gostiju. Izložbe istog autora organizirane su u Puli 11. studenog u galeriji INK „Vincet“, izložbu je otvorio povjesničar umjetnosti Ante Mihovilović uz prisustvo velikog broja uzvanika i gostiju; i u Splitu 11. prosinca u galeriji „Salon Galić“ HULU Splita, izložbu je otvorio akademski slikar i scenograf Mijo Adžić, a otvaranju su prisustvovali ugledni kulturni radnici Grada Splita i veći broj uzvanika i gostiju. U suradnji s ambasadorom Crne Gore u RH, i Gradom Zagrebom u galeriji „Karas“ 3. listopada organizirana je izložba „Pogled na suvremenu crnogorsku umjetnost“ na kojoj je predstavljeno 29 autora iz Crne Gore među kojima su: Vojo Stanić, Mihailo Jovičević, Vojo Tatar, Ratko Odalović i drugi. Otvaranju izložbe prisustvovao je

veliki broj uzvanika i gostiju među kojima ambasador Crne Gore u RH, pročelnik gradskog Ureda za kulturu Duško Ljuština, Državni tajnik u Ministarstvu kulture RH mr.sc. Jasen Mesić, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH Aleksandar Tolnauer i mnogi drugi.

Suvremeni crnogorski teatar je javnosti Hrvatske predstavljen s dvije monodrame. U Zagrebu **27. rujna**, Puli **28. rujna** i Rijeci **29. rujna** nastupila je poznata crnogorska glumica Dragica Tomas s monodramom „Znakovi pored puta“ tekst Ivo Andrić. U Zagrebu je nastup organiziran u dvorani Centra za kulturu Trešnjevka (preko 250 gledatelja, u publici su bili i zastupnici Hrvatskog sabora, predstavnici Grada, glumci zagrebačkih kazališta). Poznati crnogorski glumac Slobodan Marunović i redatelj Blagota Eraković s monodramom „Potonja ura Njegoševa“ u okviru obilježavanja 10. godišnjice izvođenja prve predstave iz Crne Gore u Republici Hrvatskoj, nakon 1990., nastupili su **24. studenog** u Rijeci i **25. studenog** u Zagrebu. Veliki broj uzvanika i gostiju i oduševljenost izvedbom Slobodana Marunovića obilježile su ova događanja.

Tradicionalni PETROVDANSKI SABOR CRNOGORACA 2008. održan je u Golubinjaku **12. srpnja** u organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeke. Manifestaciji je prisustvovalo preko 400 Crnogorki, Crnogoraca, prijatelja Crne Gore, uzvanika i gostiju. Kao uvod u centralnu manifestaciju organiziran je niz događanja koja su započela 8. srpnja otvaranjem izložbe, nastavljena šahovskim turnirom, svečanom Akademijom, polaganjem vijenaca na grob crnogorskog partizana na Učki, tradicionalnim druženjem uz bogati kulturno umjetnički i sportski program. Ministar za zaštitu ljudskih i manjinskih prava Crne Gore Fuad Nimani prisustvovao je cjelokupnoj manifestaciji. U kulturnom dijelu programa učestvovali su kvartet „Misterija“ pjevač Zdravko Đuranović, CKUD „Morača“ DPC „Peroj 1657“, Pjevačka grupa „Montengro“ iz Zagreba i „Montenegrine“ iz Rijeke. Tradicionalna PEROJSKA FEŠTA kojom je obilježena 351. godišnjica dolaska Crnogoraca u Peroj, održana je u Peroju **19. srpnja** uz učešće predstavnika svih udruga članica NZCH. LUČINDANSKI SUSRETI 2008. održani su u **25. listopada** u Zagrebu u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb. Brojem prisutnih Crnogorki, Crnogoraca, prijatelja Crne Gore, uzvanika i gostiju premašili su dosadašnja događanja. U Kongresnom centru Zagrebačkog Velesajma bilo je prisutno preko 700 učesnika. Manifestacija je organizirana pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba i po svojim karakteristikama ušla u kulturna događanja- Jesen u Zagrebu. Grad gost je bio BAR čiji predstavnici su prisustvovali Lučindanskom druženju (Branka Nikezić-predsjednica Skupštine Opštine), središnji dio kulturnog programa pripao je ženskom Zboru „Antivari musica“ iz Bara. Lučindanskim susretima prisustvovali su predstavnici Vlade RH, Sabora, Grada Zagreba, direktor Centra za iseljenike CG, predstavnici ambasade CG u RH. U programu su osim ženskog Zbora iz Bara učestvovali Pjevačka grupa „Montenegro“ KD „Izvor“ iz Kranja; CKUD „Morača“ iz Kranja, DPC „Peroj 1657“ iz Peroja. Na XI smotri kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina u RH **9. sudenog** crnogorsku nacionalnu manjinu predstavljao je kvartet „Misterija“.

Predstavnici NZCH su od **25. do 29. veljače** boravili u službenom posjetu Crnoj Gori Sastali su se s predstavnicima ministarstava kulture, vanjskih poslova, zaštite nacionalnih manjina, Zavoda za međunarodnu suradnju, Centra za iseljenike, Matice crnogorske i predsjednikom Skupštine Crne Gore. Na sastancima su konkretizirane određene aktivnosti u okviru programa rada NZCH.

Već tradicionalno udruge iz Zagreba, Rijeke, Pule, Osijeka, Splita organizirale su druženja u svojim prostorima za pravoslavni Badnjak i Božić 2008. godine i katolički Badnjak i Božić 2008. godine na kojima se tradicionalno okuplja veliki broj članova sa svojim obiteljima.

*U suradnji s Koordinacijom vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH i Vijećem crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba **21. svibnja** u Staroj gradskoj vijećnici organizirana je Svečanost u povodu Dana nezavisnosti Crne Gore, Dana Koordinacije i Dana Vijeća. Svečanosti su prisustvovali najviši predstavnici vlasti iz Republike Hrvatske i Crne Gore, izaslanik predsjednika Republike Hrvatske dr.sc. Vladimir Lončarević, predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH Aleksandar Tolnauer, potpredsjednik Skupštine CG Rifat Rastoder, ambasador Crne Gore u RH Branko Lukovac, zamjenica gradonačelnika Grada Zagreba Ljiljana Kuhta Jeličić, kao i veliki broj Crnogorki, Crnogoraca i prijatelja Crne Gore iz svih dijelova Hrvatske.*

*Predstavnici udruga članica Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, zajedno s predstavnicima vijeća crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj imali su na imanju Njeguš (Zagorje) **17. lipnja** susret s predsjednikom Skupštine Crne Gore, Rankom Krivokapićem. Narednog dana **18. lipnja** predsjednik crnogorskog parlamenta, u pratnji ambasadora Crne Gore u Republici Hrvatskoj Branka Lukovca i veleposlanika Republike Hrvatske u Crnoj Gori Petra Turčinovića, posjetio je Crnogorski dom. **16. travnja** Crnogorski dom posjetili su predstavnici Ministarstva inostranih i Ministarstva unutrašnjih poslova Vlade Crne Gore .*

*Ambasada Crne Gore u RH organizirala je, **11. srpnja**, svečanost u povodu Dana državnosti na kojoj su učestvovali predstavnici svih udruga članica NZCH.*

Nova udruga Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Bujština- Umag je postalo članicom Nacionalne zajednice.

Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, već tradicionalno, organiziralo je jednodnevni izlet u Jasku. Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeke u suradnji s vijećima grada i županije organizirala je višednevni posjet Crnoj Gori u svibnju mjesecu, a Zajednica Crnogoraca Splita u lipnju je organizirala posjet sjevernim predjelima Crne Gore u trajanju od tri dana.

Udruge članice NZCH su održale svoje redovne i izborne skupštine (NZCH redovnu skupštinu; Rijeka, Pula- Izborne skupštine; Osijek – redovna godišnja skupština).

Nužno je napomenuti da su sve aktivnosti koje su se odvijale u Zagrebu, kao i manifestacije u Rijeci i Peroju bile organizirane uz pomoć Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba.

Popis događanja u jednoj godini nije konačan, ali i ovo nabrojano je, bez lažne skromnosti, imponantno. To je osnova na kojoj su planirane aktivnosti u novoj 2009. godini. Godini, po procjeni mnogih, velikih iskušenja i teškoća, godini krize i recesije.

No dovoljno će Vas s njom i o njoj plašiti drugi, a ja Vam u njoj želim ZDRAVLJE i SREĆU, za ostalo se pobrinite sami.

*Dosadašnji urednik „Crnogorskog glasnika“ **Danilo Ivezić***

SKUPŠTINA NACIONALNE ZAJEDNICE CRNOGORACA HRVATSKE

***-Ostvarivanje kulturne autonomije i očuvanje nacionalnog identiteta
crnogorskog naroda u okviru procesa integracije u
hrvatsko društvo(2003.-2008.)-
je bila tema godišnja Skupštine NZCH održane u Zagrebu
u Crnogorskom domu 8. studenog***

Godišnja Skupština je bila prilika za analizu stanje i odgovor na pitanje: „Gdje smo i što nam je činiti.“

U okviru Nacionalne zajednice djeluje osam udruženja iz najvećih gradovima Hrvatske (Zagreb, Rijeka, Split, Karlovac, Rovinj, Umag, Pula i Osijek- u Program rada je uključeno i DPC „Peroj 1657“), u kojima je okupljeno preko 90% aktivnog crnogorskog korpusa u Republici Hrvatskoj. U planu je osnivanje udruženja u Vukovaru i Dubrovniku čime bi bio zaokružen proces formiranja i djelovanja udruženja crnogorske nacionalne manjine u svim sredinama u Republici Hrvatskoj gdje je njihov broj značajan. Udruženja su temeljni oblici okupljanja i djelovanja crnogorske nacionalne manjine, preko kojih se uspostavlja i čuva kulturna autonomija, čuva i razvija nacionalni identitet, naše temeljne etničke i kulturne vrijednosti. Vijeća na lokalnoj i regionalnoj razini osiguravaju ono što se naziva kolektivnim političkim pravima.

Ostvarivanje prava prvenstveno ovisi o nama, našoj spremnosti i sposobnosti da organizirano i stvaralački iskoristimo otvoreni prostor za slobodno i kreativno razvijanje kulturne prepoznatljivosti, kao integralnog dijela kulturnog identiteta i pluralističkog profila hrvatskog društva. To se može postići samo ako su programi udruženja dovoljno atraktivni i kvalitetni da privuku sve one koji hoće i mogu, a odgovorne funkcije u udruženjima dostupne onima koji su u mogućnosti uhvatiti se u koštac sa svim problemima i zahtjevima koji nijesu mali. Personalna struktura naših udruga još uvijek pati od starih boljki pa nam u narednom periodu ostaje važan zadatak dekulacije funkcija, uključivanjem znatno većeg broja pojedinaca u postojećim programskim okvirima kao i u zadacima na realizaciji novih. U narednom periodu nameće se i potreba, u nekim sredinama, djelovanje udruženja na široj razini- županijskoj, što bi statutarnim promjenama trebalo otvoriti i realizirati. Okupiti oko udruženja znatno veći broj onih koji pripadaju našoj nacionalnoj manjini, ali i onih koji su porijeklom iz Crne Gore, kao i prijatelje Crne Gore.

Kulturni amaterizam i informativna djelatnost otvaraju prostor kvalitetnijeg angažmana kao i uključivanje većeg broja pripadnika crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Izdavaštvo se u dosadašnjoj djelatnosti NZCH pokazalo kao središnja točka očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta. To je ostvareno korištenjem intelektualnog potencijala članova naše zajednice i dijela nezavisnih intelektualaca iz Crne Gore. Namjera je bila predstaviti dio stvaralaštva naših predaka, dio stvaralaštva mladih crnogorskih književnika europskih dometa, istaknutih pojedinaca koji potiču s prostora Crne Gore a djeluju i stvaraju

(ili su djelovali i stvarali) u Hrvatskoj. Osnovna orijentacija je u izgradnji mostova koji će povezivati dvije države i dva naroda. Otuda i četiri biblioteke: „Svjedočanstva vremena“; „Luča“; „Plodovi veza“ „Zeleni svesci“ i četrdeset dva naslova izdana u posljednjih osam godina. Predstavljanje svih izdanja nije kvalitetno napravljeno u svim sredinama gdje djeluju udruženja. Zadatak narednog perioda je organizacija biblioteka (s našim izdanjima, kao i knjigama koje se dobiju na poklon iz Crne Gore) u svim sredinama gdje djeluju udruženja kao i predstavljanje dijela objavljenih knjiga koristeći vlastite potencijale i kadrove. Preko Ministarstva kulture, sporta i medija Crne Gore dostavljena su izdanja NZCH bibliotekama (njih 41) u Crnoj Gori.

Važan zadatak u narednom periodu u okviru izdavačke djelatnosti je realizacija projekta „Svjedočanstva vremena“ u okviru kojeg treba predstaviti pojedince s područja Crne Gore koji su obilježili vrijeme, a i prostor života u Hrvatskoj na različitim područjima.

Posebno mjesto u izdavaštvu, s obzirom na značaj i kvalitet, zauzima i „Ljetopis crnogorski“, dvogodišnjak, do sada izašla tri broja.

Program Dana crnogorske kulture koji se odvija u suradnji s Ministarstvom kulture, sporta i medija Crne Gore treba proći kroz sva udruženja i sve gradove, gdje djeluju članice NZCH. Nužno je osmisliti kvalitetne kulturne programe (koncerte, filmove, monodrame) pa ih u sredinama u kojima djelujemo uključiti u kulturna događanja te sredine, kao doprinos onome što se naziv kulturni identitet grada ili županije. Takvi programi će biti i medijski kvalitetnije i sadržajnije praćeni kao integralni dio kulturnih događanja u sredinama življenja.

Organiziranog djelovanja mladih, kao ključnog dijela očuvanja identiteta u budućnosti, posebice oni koji su rođeni u Hrvatskoj, osim u Zagrebu gdje postoji Društvo „Đetić“, nema u drugim sredinama i pri udruženjima članicama Nacionalne zajednice. Poseban zadatak je ponovno aktiviranje Dopunske škole „Montenegrina“, uz angažman stručnih osoba naše manjine, bez obzira na postojanje Ljetne škole koju organizira Centar za iseljenike Crne Gore. Za vrijeme zimskog odmora treba organizirati dopunsku školu kod nas, a preko ljetnih odmora tu djelatnost pokriti školom u organizaciji Centra za iseljenike.

Učesnici Skupštine su suglasni da je navedeno minimum djelovanja, u onome što se naziva proces integracija u hrvatsko društvo sa prepoznatljivom i stabilnom kulturnom autonomijom crnogorske nacionalne manjine.

Ulazak Crne Gore u kategoriju nezavisnih i međunarodno priznatih država(2006.) prestale su i potrebe za aktivnostima NZCH koje su se ogledale u nizu manifestacija spajanja dviju država i građenje mostova suradnje koji su porušeni početkom devedesetih godina prošlog stoljeća. Na sve načine, naročito u periodu od 1999. pa do skoro, svim snagama se nastojalo odnose dvije države, tradicionalno dobre i prijateljske, vratiti u tu funkciju. Takva funkcija i uloga NZCH je definitivno prestala. Protekli period od dvije godine je prihvaćen kao prijelazni i neminovan u tzv adaptaciji i uspostavi institucionalne suradnje. U kojem su se ostvariti kontakti na svim poljima međudržavne suradnje. Jednostavno više ne postoji

potreba pozivanja gradova iz Crne Gore i njihovog spajanja s gradovima iz Hrvatske, zvanja turističke organizacije i privrednih subjekta i spajanja s istim u Hrvatskoj, jer je to posao institucija i tijela dvije države, u prvom redu ambasade, ministarstva, privredne komore i sl. Težište se prebacuje na kulturni identitet, procese integracije uz sprječavanje asimilacije i getoizacije- što je posebno naglašeno u raspravi na Skupštini NZCH.

Rasprava je ukazala i na konkretnu problematiku s kojom se predstavnici nacionalnih manjina susreću u sredinama svoga življenja (Osijek, Karlovac).

U drugom dijelu rada Skupština je potvrdila Odluku Predsjedništva NZCH o prijemu „Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Osječko-baranjske županije iz Osijeka“ i „Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Bujštine iz Umaga“ u članstvo Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i odbijanju zahtjeva „Zajednice Crnogoraca Primorsko-goranske županije“ iz Rijeke za prijem u članstvo NZCH. Skupština je izabrala za članove Predsjedništva kandidate iz novoprimljenih udruga: Milovana Sekulića (Osijek), Radovana Medojevića (Umag) i umjesto člana Predsjedništva iz Rijeke Čedomira Jankovića koji je zbog bolesti podnio ostavku, mr. sc. Jovana Abramovića.

U cilju ostvarivanja obveze, matične države, prema zaslužnim pojedincima iz crnogorskog korpusa u Republici Hrvatskoj i njihovog predstavljanja javnosti Crne Gore, Skupština je donijela Odluku o **organizaciji retrospektivne izložbe Mija Adžića u Crnoj Gori**, uz obrazloženje:

1. Ministarstvo kulture, sporta i medija Crne Gore, preko ministrice gospođe Vesne Kilibarda, obećalo je organizaciju ovakve izložbe gospodinu Adžiću. Kasnije je obaveza prenesena na ministre koji su tu dužnost obnašali u kasnijem periodu i do danas nije realizirana.

2. Predsjedništvo NZCH, temeljem ove Odluke, treba uputiti dopis Ministarstvu kulture, sporta i medija Crne Gore i podsjetiti ga na preuzetu obvezu, kako bi u 2009. godini bila realizirana ova izložba.

ŠESTA SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Vijeća je 22. 12. u Crnogorskom domu u Zagrebu, održalo šestu sjednicu i donijelo Program rada za 2009. i Financijski plan Vijeća za 2009.

Na početku sjednice predsjednik Vijeća je u kratkom rezimeu iznio redosljed događanja u periodu između dvije sjednice Vijeća, a u kojima je organizator ili suorganizator i učesnik bilo Vijeće. Pa je tako podsjetio na održanu manifestaciju u Starogradskoj vijećnici 21. 5. 2008. godine, kojom je uz Dan Vijeća i Dan Koordinacije obilježen i Dan nezavisnosti Crne Gore kojoj je prisustvovao veliki broj Crnogorki, Crnogoraca, prijatelja Crne Gore, uzvanika i gostiju iz Hrvatske i Crne Gore; posjeti delegacija NZCH, Društva „Montenegro“ i Vijeća 8. 6. 2008. Društvo „Morača“ u Kranju i učestvovanju u obilježavanju desete godišnjice Društva; posjeti Crnogorskom domu predsjednik Skupštine Crne Gore, Ranka Krivokapića; svečanosti u povodu Dana državnosti; manifestacijama u Rijeci, Peroju i Crnogorskom domu kao i o neposrednim aktivnostima u samom Vijeću vezanim uz financijsko poslovanja.

Na prijedlog Komisije za programska pitanja Vijeće je usvojilo Program Rada za 2009. godinu, a na prijedlog Komisije za financijska pitanja i Financijski plan Vijeća za 2009. godinu. Ujedno je i ovlastilo navedene Komisije da u slučaju promjena pojedinih stavki u Programu ili Financijskom planu, na zahtjev stručnih službi Grada Zagreba, iste usklade s usvojenim dokumentima, o čemu će Vijeće donijeti odluke na slijedećem sastanku.

**PROGRAMA RADA
VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
GRADA ZAGREBA ZA 2009. GODINU**

I.

Nastojeći ostvarivati svoj osnovni cilj - očuvanje identiteta crnogorske nacionalne manjine i njenih nacionalnih obilježja, kao i osigurati njezin položaj brigom o ostvarivanju manjinskih prava predviđenih Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i međunarodnim zakonima, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba će prvenstveno djelovati na području politike (ostvarivanje političkih prava), povijesti, tradicije i nacionalnih specifičnosti. U tom okviru, kroz povijesne teme, aktualnu politiku te čuvajući nacionalni identitet, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba smatra najpogodnijim načinom to ostvariti putem učešća u donošenju odluka i rješavanjem pojedinačnih slučajeva koji se tiču ostvarivanja manjinskih prava, obilježavanjem nacionalnih praznika, određenim znanstvenim projektima, tribinama i izdavačko- informativnom djelatnošću.

II.

Program Vijeća crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba za 2009. godinu ostvarit će se kroz sljedeće aktivnosti:

I. IZDAVAČKO- INFORMATIVNA DJELATNOST

1. WEB stranica: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr

Postojanje WEB stranice Vijeća je u proteklom periodu u potpunosti opravdalo svoju svrhu. Događanja i aktivnosti koje se odvijaju u okviru crnogorske nacionalne manjine u Zagrebu i Republici Hrvatskoj na ovaj način postaju dostupna svima koji putem interneta mogu sagledati cjelokupnu problematiku djelovanja i rada većine crnogorskog korpusa na području Republike Hrvatske. Vijeće, na ovaj način, ispunjava dužnost i potrebu informiranja pripadnika crnogorske nacionalne manjine o svim svojim aktivnostima, kao i o svim bitnim političkim, kulturnim i drugim društvenim događanjima u Zagrebu, Hrvatskoj i matičnoj zemlji od značaja za crnogorsku nacionalnu manjinu.

Ažuriranje stranice se obavlja jednom ili više puta tjedno, ovisno o aktivnostima i zbivanjima. Na stranici se nalaze i informacije o svim aktivnostima koje pokreću Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb.

I u narednom periodu će se nastaviti s poboljšanjima i preinakama. Web stranicu održava tvrtka „Ador“ d.o.o.

2. Sufinanciranje „Crnogorskog glasnika“

„Crnogorski glasnik“ kao službeno glasilo Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, izlazi kao dvomjesečnik, s osnovnom namjerom da informira o ukupnim aktivnostima, zbivanjima i djelovanju crnogorskog korpusa u Republici Hrvatskoj. U toj publikaciji se tiskaju informativni prilozi o radu vijeća i Koordinacije crnogorske nacionalne manjine u RH te drugi napisi od interesa za pripadnike crnogorske nacionalne manjine. U cilju poboljšanja kvalitete glasila, Vijeće će honorirati autore tekstova i priloga.

3. Biblioteka „Svjedočanstva vremena“

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske pokrenula je u okviru izdavačke djelatnosti biblioteku „Svjedočanstva vremena“. Namjera je predstaviti pojedince crnogorskog podrijetla koje su na prostorima današnje Republike Hrvatske ostvarili zapažene rezultate na raznim područjima djelatnosti. Ova biblioteka treba biti realizirana u suradnji s Vijećem. Poslovi oko izdanja trebaju biti napravljeni krajnje profesionalno, što zahtijeva i određena sredstava za isplatu honorara.

II. OBILJEŽAVANJE NACIONALNIH PRAZNIKA

Pitanje očuvanja nacionalnog identiteta crnogorske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu ostaje jedan od prioritetnih zadataka Vijeća, koji će se realizirati učešćem članova Vijeća u manifestacijama u organizaciji i prisustvovanjem njihovih obitelji obilježavanju i proslavi Petrovdana, Dana nezavisnosti, Dana državnosti i Lučindana koje organizira Nacionalna zajednica Crnogoraca

Hrvatske i Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske, tako što bi Vijeće sudjelovalo u organizaciji i snošenju dijela troškova prema planu.

1. Dan nezavisnosti i Dan Vijeća

Dan nezavisnosti 21. 5. utemeljen je odlukom Skupštine Crne Gore, kao datum kada su građani Crne Gore na referendumu 2006. izglasali njenu nezavisnost. Temeljem odluka referendumima Crne Gore je kasnije postala i međunarodno priznata država. Isti datum je Vijeće odredilo kao Dan Vijeća. Sukladno tome će i biti obilježen u organizaciji Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, odgovarajućim program.

Datum obilježavanja: 21. svibnja

Mjesto održavanja: Zagreb

2. Petrovdan

Petrovdan u tradiciji crnogorskog naroda ima značajno mjesto kao datum kada se sastajao CRNOGORSKI ZBOR, oblik svojevrstne narodne skupštine na kojem su se birali vladike i vladari Crne Gore; na kojem su se donosile sudbonosne odluke rata i mira; na kojem su se donosili zakoni i postavljali temelji moderne državne vlasti. Prvi dokumenti o CRNOGORSKOM ZBORU datiraju još od XI. stoljeća. Ovaj datum se obilježava tradicionalnom manifestacijom Petrovdanski sabor Crnogoraca, u okviru kojeg se i obilježava i slavi 13. srpnja 1941.- Dan antifašističkog općenarodnog oružanog ustanka crnogorskog naroda.

Datum obilježavanja: 11. srpnja

Mjesto obilježavanja: Istarska županija

3. Dan državnosti

Dan državnosti 13. srpnja je utemeljen Odlukom Skupštine Republike Crne Gore 12. 7. 2004. kao datum kada je na Berlinskom kongresu 1878. Crna Gora dobila međunarodno priznanje, i datum iz 1941. kada je u Crnoj Gori došlo do općenarodnog oružanog ustanka protiv fašizma jedinstvenog u tadašnjoj Europi. Ova manifestacija se realizira u suradnji s Ambasadom Republike Crne Gore u Republici Hrvatskoj.

Datum obilježavanja: 13. srpnja

Mjesto obilježavanja: Zagreb

3. Lučindan

Lučindan je u tradiciji crnogorskog naroda vezan uz ime Petra I Petrovića Njegoša, vladike i gospodara Crne Gore, poznatijeg u narodu kao Sv. Petar ili Petar cetinjski čudotvorac, koji se smatra utemeljiteljem novovjekovne države Crne Gore. Umro je 31. 10. 1830. godine na dan Sv. Luke (po julijanskom kalendaru), a četiri godine kasnije (1834.) proglašen je za sveca. Manifestacija se odvija pod nazivom Lučindanski susreti i odvija se u Zagrebu.

Datum obilježavanja: 31. listopada

Mjesto obilježavanja: Zagreb

Trajanje: 3 dana

III. PREDAVANJA I TRIBINE

Cilj planiranih predavanja i tribina je upoznavanje pripadnika crnogorske nacionalne manjine s značajnim temama i imenima iz crnogorske povijesti, kao i aktualnim temama značajnim za crnogorski narod i crnogorsku državu.

Temama ovih planiranih predavanja namjera je pripadnike crnogorske nacionalne manjine u Zagrebu upoznati s otvorenim pitanjima u kontekstu ukupnih odnosa Republike Hrvatske i Republike Crne Gore, kao i o aktualnom političkom trenutku Crne Gore.

Tema: *Aktualni politički trenutak Crne Gore*

Predavači: Nevladine udruge iz Crne Gore

Trajanje boravka u Zagrebu: 2 dana

IV. ZNANSTVENO ISTRAŽIVANJE I PROJEKT

Priprema monografije: JOSIP SLADE - život i djelo- o životu i djelu arhitekta Josipa Slade, koji je u Crnoj Gori ostvario niz projekata (Zetski dom na Cetinju, Urbanistički plan Nikšića, Carev most u Nikšiću, cesta Kotor- Cetinje i sl.), kao i u Hrvatskoj, a koji je neopravdano zanemaren i o njemu javnost malo zna. Projekat je započet u prethodnoj 2008. godini i u isto vrijeme se odvija kao

zajednički na nivou Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH. Inicijator je Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Splita. Planirano izvođenje projekta dvije (2) godine.

Tema: Josip Slade – život i djelo

Voditelj projekta: prof. emer. dr. sc. Veselin Simović

V. ZAJEDNIČKI PROGRAM KOORDINACIJE VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

Aktivno sudjelovanje u radu Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske je značajan dio programskog djelovanja Vijeća.

Priprema i održavanje sastanaka i savjetovanja Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH radi donošenja odluka iz nadležnosti Koordinacije i raspravljanja aktualnih pitanja iz djelovanja vijeća.

VI. ZAJEDNIČKI PROGRAMI KOORDINACIJE NACIONALNIH MANJINA GRADA ZAGREBA

Učešće Vijeće u svim zajedničkim aktivnostima Koordinacije Vijeća nacionalnih manjina Grada Zagreba određene Programom rada Koordinacije.

VII. OSTVARIVANJE I ZAŠTITA PRAVA PRIPADNIKA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE

Briga o primjeni i ostvarivanju članka 22. Ustavnog zakona o nacionalnim manjinama- Zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u RH.

Učešće u donošenju svih odluka na razini Grada Zagreba koje se tiču manjinske problematike i manjinskih prava, naročito prava pripadnika crnogorske nacionalne manjine.

Pomoć pri rješavanju pojedinačnih slučajeva kršenja manjinskih prava pripadnika crnogorske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu

Komisija za financijska pitanja sačinit će detaljnu razradu troškova pojedinih stavki Programa kao interni akt.

O TEBI PRIČA, PRIČA

Predstavljanje knjige prof. dr. Radovana Radonjića

„ MONTENEGRO: de te fabula naratur „ u Zagrebu,

Crnogorski dom 20. 11. 2008.

Priča o Crnoj Gori u Crnogorskom domu na početku predstavljanja knjige prof. Radonjića započela je turističkim spotom „Crna Goro“ MTC (Montenegro turistički centar) koji je osvojio prvu nagradu na međunarodnom festivalu u Splitu u konkurenciji preko 150 autora. Slike ljepota Crne Gore bile su uvod u nastavak priče o Crnoj Gori u kojoj su učestvovali prof. dr. Dragutin Lalović, moderator večeri, prof. dr. Jovan Mirić, prof. dr. Radovan Radonjić i Danilo Ivezić. Veliki broj uzvanika i gostiju uz prisustvo ambasadora Crne Gore u Republici Hrvatskoj Branka Lukovca, obilježili su ovo izuzetno uspješno večer.

Moderator večeri prof. dr. Dragutin Lalović je na početku rekao: „Ovo je treća knjiga naše edicije Luča, koju realiziramo s uglednim izdavačem **Josipom Pandurićem** i njegovom izdavačkom kućom „**Disput**“ iz Zagreba. Knjiga se, kao i prethodne dvije, uklapa u najviše standarde koje izdavač ima i koje mi nastojimo slijediti...

U deset krvavih godina Krleža se brani tobože od optužbe da je kroatocentričan. Ustvari se ne brani nego kaže „Ovi koji me optužuju ne znaju da ja čeznem za svojim

serbocentričnim pandanom“. Ovdje imamo jednog montenegrocentričnog pandana, kojeg se ni Krleža ne bi posramio...

Ako bih davao naslov knjizi prof. Radonjića onda bi to bio naslov koji je već jednom sam Radonjić koristio: „**Crnogorska enigma**“. Profesor Radonjić ima jedan iznimni analitički talent, da svaki problem koji možda i izgleda jasan postavi u drugom svijetlu, da ga raščlani do najsitnijih detalja. Nema Crnogorca da ne zna pričati priče, ali pričati priče, tako da racio dođe do izražaja, da prevladava argumentacija, a ne uvjeravanje, je ogromna prednost ove knjige. Svaki nastavak priče o Crnoj Gori više ne može zaobići profesora Radovana Radonjića... “

Danilo Ivezić - PRIČA KOJA TRAJE-

Točno prije sedam godina u novembru 2001. boraveći u Zagrebu kao gost FPZ profesor Radovan Radonjić se odazvao pozivu NZCH i učestvovao na tribini naslova “Aktualni trenutak Crne Gore“ (inače prof. Radonjić je bio naš gost na još dvije tribine jul 2004. u Rijeci „Crna Gora pred izazovima budućnosti“ i septembar 2007. u Zagrebu “Crnogorska politička misao 20. vijeka, očekivanja i ostvarenja“. U „Crnogorskom glasniku“ smo osim navedenih tribina objavili i dva teksta i to u br. 14. „Crnogorska 1948.“ i u br. 25. „Politička kultura i tradicija“) i u uvodnom dijelu, navedene tribine iz 2001., rekao:

„Vi pratite što se dešava u Crnoj Gori, svako od Vas ima formirano svoje mišljenje, tako da onome tko dođe iz Crne Gore i planira govoriti o tome, nije nimalo lako; jer manje zemlje, a više izazova i iskušenja, danas na planeti, nema. Uvijek svi misle o njoj, uglavnom svako misli na svoj način, ona sama, već dugo iz nekih historijskih razloga, nosi u sebi neke traume i opterećenja, koja je u ovom trenutku silno pritiskaju... takva Crna Gora koja može što drugi ne mogu, ali isto tako, ne može što drugi mogu, danas ima pred sobom jedno veliko breme, krupno iskušenje i zadatak da najzad izađe na poziciju kakvu su već osvojile bivše jugoslavenske republike i postane nezavisnom i međunarodno priznatom državom i kao takva stekne uslove da o svom dobru misli i odlučuje na svoj način...“

Nakon toga je slijedila „**PRIČA O CRNOJ GORI**“. Njen dio je i knjiga prof. Radonjića **MONTENEGRO: de te fabula narratur**, na čijoj zadnjoj stranici piše: **Ovo je priča o Crnoj Gori – nastavak autorove priče koja traje...** i ovdje namjerno stavljam tri točke, ne završavajući rečenicu, jer priča o Crnoj Gori traje...

Sebi svojstvenim načinom-jednostavnim, svima razumljivim i nadasve interesantnim- prof. Radonjić, više romansijskim, a manje krutim znanstvenim jezikom i stilom, govori priču u čijem središtu je crnogorsko državno pitanje u vremenskom rasponu s kraja 18. i prvih godina 21. vijeka (dvjesto i kusur godina), kroz tri tematske cjeline: **LOMOVI I PRELOMI, IZAZOVI I ISKUŠENJA i OKVIRI I PORTRETI.**

Kontinuitet u razvoju: političke misli, koja ni po čemu ne zaostaje za istom u ostalim europskim zemljama toga vremena, zatim državnosti i nacionalnog identiteta s kraja 18. i početka 19. vijeka, prof. Radonjić ne dokazuje, već je iskazuje kao činjenično stanje toga vremena i prostora Crne Gore, gdje dominira:

Ideja otpora svakom podvlašćivanju i zavisti; Ideja društvene potrebe Crnogoraca za svojom državom i povijesnog prava da tu državu imaju (davnašnjeg priznanja, dva kako bi danas rekli međunarodna dokumenta Gramota- Valerija Dioklicijana i Privilegij-Aleksandra Velikog); Ideja međunarodno priznate i zaštićene države; Ideja integr(al)izma etničke i vjerske provinijencije (sa svim kasnijim negativnim stavovima i mitovima crnogorske stvarnosti 20. i 21. vijeka okrunjenih u misli da Crna Gora ne može sama ni ekonomski ni politički); Ideja vladčinog apsolutizma; Ideja sekularne države; Ideja ravnopravnosti-jednakosti prava

Sve je ovo odista prostor za „smisleno (racionalno) djelovanje koje teži uređenju zajednice“ (jedna od definicija politike), specifičan proces „lomljenja“ Crnogoraca iz kategorije slobodnih građana u podanike i ponovnog vraćanja u slobodne građane (Nikola I Petrović).

U prijelome i lomove spada i period 41.-45., i 48. i 91., 92., 93., kada se određivao i dovodio u pitanje državno-pravni poredak Crne Gore, državni i nacionalni status u integr(al)izmima jugoslavenskih i sveslavenskih opcija. Profesor Radonjić povlači vezu generacije koja je 21. 5. 2006. na referendumu rekla DA svojoj domovini s generacijom koja je u periodu 41.-45. u okviru NOB-a, postavljala temelje Crne Gore kao države, i crnogorske nacije, započeto jedinstvenim događajem u tadašnjoj Europi, općenarodnim oružanim ustankom protiv fašizma, 13. jul 1941. –POHODOM NA SLOBODU, preko formiranja nove vlasti, narodnooslobodilačkih odbora, ZAVNO CG i Boke (1943.) i CASNO (1944.) do donošenja Ustava NRCG 1946.

Crnogorska 1948. govori o ne ideološkom već egzistencijalnom raskolu „Diferencijacija u Crnoj Gori je prelazila granice sukoba s IB-om“- konstatira profesor Radonjić. Doista se radilo o životnoj dramu i egoizmu, a u odnosu na '48. Crna Gora je i dalje tamo i dalje je dilema KOME SE PRIKLONITI? Iz '48. Crna Gora je izašla vidno osakaćena, blizu točke u kojoj se gubi državni i nacionalni identitet.

Ova konstatacija je i odrednica vremena Crne Gore u prvim godinama zadnjeg decenija 20. vijeka. Zadatak je dobiven iz centra, vlast se u „Antibirokratskoj revoluciji“ nije osvajala za sebe, već se Crna Gora dovodila pod ingerencije Srbije.

Završni dio prve cjeline profesor Radonjić posvećuje široko razgranatoj aktivnosti tzv suverenističkih snaga. DEKLARACIJA O SUVERENITETU CRNE GORE; DEKLARACIJA GRAĐANSKOG FORUMA CRNE GORE; CRNA GORA PRED IZAZOVIMA BUDUĆNOSTI su značajni dokumenti, ne samo svoga vremena već i budućih događanja na početku XXI. vijeka. Strategijski sadržaj ovih dokumenata je nažalost, neopravdano, zanemaren u Crnoj Gori. (Ona ni dan danas nema ono što se jednostavno naziva STRATEGIJA RAZVOJA).

„Crna Gora može opstati jedino kao nezavisna i međunarodno priznata država. Srbija i Crna Gora nikada (osim u periodu zajedništva šest socijalističkih republika) nijesu ni formalno ni faktički bile u ravnopravnom zajedništvu, ni u odnosu dobrosusjedskih usaglašenih interesa i tolerancije“- kaže profesor Radonjić u tekstu „Smisao i pretpostavke crnogorske nezavisnosti“ u DRUGOM dijelu knjige „Izazovi i iskušenja“, i nastavlja Crna Gora, ako nije nezavisna država kud god krenula, ide u ćorsokak“. U odnosima s drugim državama Crna Gora nužno mora početi od onoga što nazivamo DRŽAVNI INTERES, kao suverena i međunarodno priznata država, koja za partnera u pregovorima ne može imati jedan AERODROM, pa makar to bio i beogradski!

Mogla je Crna Gora i 2002. krenuti u proces realizacije nezavisnosti, bez obzira na sva upinjanja i dokazivanja vladajuće strukture da je i okruženje i odnos unutarnjih snaga izrazito negativan. U pitanju je bila politička hrabrost o kojoj govori u svom intervjuu i prvi ambasador Crne Gore u Hrvatskoj gospodin Branko Lukovac (Ljetopis crnogorski br. 3), a u ovoj knjizi i profesor Radonjić.

Posebno pitanje u priči o Crnoj Gori je Crnogorska pravoslavna crkva, koja u najmanju ruku, sukladno Ustavu, mora imati isti status i prava kao ostale vjerske zajednice u Crnoj Gori. Kanonsko pravo ne određuje normativni poredak pravne države. Ovdje se, kako kaže profesor Radonjić „, ne radi o vjerskom već o imovinskom pravu koji se može riješiti:

A) Poništenjem odluke A. Karađorđevića od 17. 6. 1920. o ukidanju autokefalne Crnogorske pravoslavne crkve

B) Poništenjem odluke o transferu crnogorske narodne i državne imovine u vlasništvo Srpske pravoslavne crkve u periodu 1996.- 1999.

Ovim odlukama ne bi se povrijedilo NIČIJE PRAVO da raspolaže s onim ŠTO JE NJEGOVO. Vašoj pažnji bih preporučio i članak profesora Radonjića, objavljen u Ljetopisu crnogorskom br. 3 „Crnogorski crkveni (pravoslavni) uzao“, koji uz tekst „Vjerske organizacije u Novom Ustavu“, iz večeras predstavljane knjige, čini argumentirani prikaz stanja Crnogorske pravoslavne crkve, u, posebno naglašavam, nezavisnoj i međunarodno priznatoj državi.

Na pitanje Kakva Crna Gora?- Odnosno: Koliko je Crna Gora u protekle dvije godine iskoračila iz sfere privatnosti u sferu javnosti; iz sfere pojedinačnih kontakata i poznanstava u sferu institucija i procedure; iz sfere moćnika u sferu zakona, profesor Radonjić, u TREĆOJ cjelini „Okviri i portreti“, kroz priče o osobama koje su na sebi svojstven način obilježile vrijeme i prostor kaže: „CRNA GORA SE SRELA SA SOBOM“, na taj način se neće obistiniti slutnje da „NITI ĆEMO IMATI SVOJ VIJEK, NITI ĆEMO BITI LJUDI BEZ SVOGA VIJEKA!“

Sa zadovoljstvom sam iščitavao knjigu profesora Radovana Radonjića „Priča o Crnoj Gori“ pa vam je i preporučujem.

Osobno i s posebnim interesom očekujem novu priču o Crnoj Gori, novu knjigu s izuzetno interesantnim sadržajem, koju je profesor Radonjić natuknuo.

Prof. dr. sc. Jovan Mirić- CRNOGORSKI IZAZOVI I ISKUŠENJA-

Rizik je i izazov, kako i sam autor kaže, pisati o Crnoj Gori. Parva Montenegro sed suficit orbi (malena je Crna Gora, ali svijetu dovoljna).

Radovan Radonjić jedan je od rijetkih svjedoka i značajnih sudionika, koji prihvaća takav rizik i izazov. On gotovo 50 godina svjedoči i aktivno participira u jugoslavenskoj i crnogorskoj povijesti, posebno političkoj povijesti, i piše o njoj. A još je rjeđi autor koji se ne mora odricati svojih prijašnjih knjiga i angažmana. Ovdje se ne radi samo o autorovom moralnom i intelektualnom integritetu koji je odolijevao primamljivosti ideologijskih pomodnosti. Riječ je prije svega o tome da se Radovan Radonjić u svim lomovima, prelomima i iskušenjima usudio ozbiljno misliti, a to znači misliti o bitnom. A takva misao nije pomodna, nije sezonska ni sektaška, takva je misao svakom vremenu bitno supripadna.

Teško je na tako malom prostoru naći toliko proturječja, aporija, različitih interesa i sukoba nacionalnih, plemenskih, ideologijskih kao što nalazimo u Crnoj Gori. Ne bi li tako netko izvan konteksta, sine ira et studio, mogao o tome govoriti? Teško. Teško to može i Crnogorac. Radovanu Radonjiću, Crnogorcu, to ipak uspjeva. I kada govori iz žive magme zbivanja kojima je i sam određen i zahvaćen, on, insider, ostaje na kritičkoj distanci. I to je

jedini način da se nešto bitno kaže o Crnoj Gori i o Crnogorcima . Stoga možemo reći da knjiga Radovana Radonjića, Montenegro: de te fabula naratur, parafrazirajmo vladiku Vasilija, izvodi Crnu Goru i Crnogorce „svijetu pred oči.“

Što se mene osobno tiče, ni jedna knjiga poput ove nije tako uvjerljivo pokazala kako je za Crnogorce pa i za Crnu Goru, bilo sve lakše nego opstati. No, Crna Gora i Crnogorci nisu opstali samo kao materijalna, fizička i demografska činjenica, oni su opstali i kao duhovni supstrat. Premda je bilo duljih razdoblja kada je u Crnoj Gori, uz vladiku, bilo tek nekoliko pismenih ljudi, iskra misli i duhovnosti udarala je u to naivno i nepismeno narodno tlo (Marx) ili kako bi rekao Njegoš, „ako nema mjesta za življenje, ima ga za pričanje “. Ta crnogorska protrahirana priča [med. trajna ili kronična bol], poput Šeherezadine, je priča za opstanak.

Radovan Radonjić uvjerljivo pokazuje da Crna Gora nije hir povijesti, slučajna ili umjetna tvorevina, nesposobna za vlastiti samostalni državno-pravni opstanak. Ona je, naprotiv, društveni i državni entitet s milenijskim trajanjem, koji u izuzetno nepovoljnih okolnostima, između Scila i Haribda povijesti, pokušava da sačuva svoje mjesto pod suncem.

Da bi to uspijevala i u suvremenim uvjetima ona mora biti integrirana i politički organizirana u samostalnu suverenu i politički organiziranu državu. To je temeljna pretpostavka njezine unutarnje stabilnosti i društvenog napretka, a zatim i njezina globalnog identiteta, međunarodne afirmacije i integracije.

Autor je drugi dio svoje knjige naslovio: „ Izazovi i iskušenja “. Tako se može nasloviti cijela knjiga. Ali ne samo knjiga, cijela se crnogorska povijest zbivala i zbiva u znaku ove sintagme. Priča o Crnoj Gori Radovana Radonjića dramatična je, zgusnuta i uzbudljiva priča o crnogorskoj povijesti. Ona se daje čitati kao zanimljiv povijesni roman. Ta čitkost i pitkost priče, međutim, nije na uštrb kategorijalne jasnoće, znanstveno-teorijske konzistencije i uvjerljive empirijske verifikacije.

Znati i umjeti tako pisati odlika je najvećih iz intelektualne elite ili, kako bi rekao Hegel, iz „literarne republike“.

Prof. dr. sc. Radovan Radonjić - Pravu priču o Crnoj Gori tek očekujemo-

Negdje sam čuo, kao i Vi, da svako od nas u životu tri puta ima i tri puta nema. Nikad nijesam saznao na što se to odnosi i ne bih vam znao tačno reći kad sam to dva puta od toga imao ili nimao, ali sam sasvim siguran da jedno nemam i jedno imam, dešava se u ovom času. Nemam riječi kojima mogu izraziti to što imam čast i zadovoljstvo da s vama večeras budem ovdje. Mi nijesmo prvi put zajedno, međutim ovo druženje je za mene posebno značajno iz barem tri razloga. Najprije, svakako, zato što je do njega došlo povodom moje priče o našoj Crnoj Gori. Zatim zato što se večeras ovdje nalaze oni iz ne

tako velikog broja onih koji imaju pravo da pričaju o Crnoj Gori. I najzad zbog toga što je prije ravno trideset i tri godine u Zagrebu objavljena moja prva knjiga. U međuvremenu bilo ih je poviše. Večeras, opet, eto imam tu sreću da u Zagrebu bude objavljena i predstavljena moja knjiga. Do pojave ove knjige došlo je na inicijativu trojice ljudi iz organizacije Crnogoraca u Zagrebu, Rada Pavićevića, Age Simovića i Marka Bogdanovića, koji su prošle godine u jednom zagrebačkom hotelu, uz kavu, rekli, a zašto ne bi nešto napisao za nas? Zaslugu za pojavu ove knjige svakako imaju i Dragutin Lalović i Danilo Ivezić, koji su prvi kao urednik, a drugi kao čovjek veoma angažovan na ostalim poslovima uradili ono što je trebalo. Moje posredništvo između ideje trojice mojih i vaših prijatelja i onoga što su oni uradili, bilo je manje vrijednosti od njihovog.

O knjizi ja neću govoriti. To što sam mislio da treba kazati, kazao sam. Kako? Ocijenite Vi. Ali hoću nešto reći o priči o Crnoj Gori kao takvoj i to zato što mislim da prava priča o Crnoj Gori još nije ispričana i napisana. **Ne moći bez Crne Gore, stvar je emocija, moći u Crnoj Gori i moći s Crnom Gorom, stvar je racia.** Tek ona priča o Crnoj Gori koja bude pisana tako da racio bude više izražen nego emocije o njoj, biće prava priča. Ja se nadam da na tu priču nećemo dugo čekati, da će se uskoro javiti autor kadar da je napiše, ali doživim li to, biću uvjeren da je napisana prava priča u Crnoj Gori koja bude sadržavala odgovore na tri pitanja.

Prvo pitanje, koje Crna Gora zbog sebe i zbog svoje budućnosti, je: „Zašto, provjereno, milenijumska zemlja; provjereno, dugo jedina slobodna na balkanskom prostoru; provjereno, jedna od prvih međunarodno priznatih država, ulazi u 21. vijek sa neriješenim državnim, nacionalnim, kulturnim, jezičnim, vjerskim, ekonomskim i svakim drugim pitanjima“? Mi, dame i gospodo, nemamo odgovor na to pitanje.

Drugo pitanje na koje treba odgovoriti je: „Kako je bilo moguće, i kako se moglo desiti, da u prvim decenijama 20.vijek, kad Crna Gora počinje da se ekonomski razvija, stvara kulturne institucije, međunarodno se diplomatski povezuje i uistinu zakoračuje u Evropu, tako nezaustavljivo i ubrzano korača ka svom ukidanju“? Mi na to pitanje nijesmo dali odgovor.

Treće pitanje na koje Crna Gora mora odgovoriti je: „Kako se i zašto moglo desiti da od Crnojevića, pa sve do na godinu, godinu i pol prije referendum, u Crnoj Gori nije došlo do susreta ideje nezavisne Crne Gore i politike elite na vlasti“?

Kad damo te odgovore, tada ćemo imati drugačiju sliku o istoriji Crne Gore, o tome kako je i zašto Crna Gora postala i opstala i tada ćemo raščistiti sa iluzijama da su je i stvarali i održavali i veliki dinasti i ruski carevi i biti uvjereni da je Crnu Goru i stvorila i održala njena priroda i njeni ljudi. Sve drugo je bilo uzgredno, propratno, ne uvijek u skladu s onim što je Crnoj Gori trebalo i što je ona u pojedinim periodima imala. Ja vjerujem da će segment te priče biti i priča o vama. Nemam potrebu da Vam se udvaram, ali moram istine radi reći, da ste vi onaj dio, one grupe Crnogoraca, koji su pokazali, kako se Crna Gora i stvara i brani i razvija i međunarodno afirmiše. I koji su to kriteriji, principi i sadržaji na kojima ona može opstati, sama i sa svojim susjedima i u svijetu. Kada tu priču o sebi budete pričali, a nadam se da ćete naći autora koji će i nju ispričati, koliko god vam rekao i koliko god lijepo to zvučalo neće biti dovoljno da kaže sve što zaslužujete da se o vama kaže.

Priča o Crnoj Gori traje, priče o Crnoj Gori će biti, ali pravu priču o Crnoj Gori očekujemo da će se pojaviti. Do tada veliki smo dužnici i istoriji Crne Gore i sebi i onome što moramo za nju da uradimo, ukoliko hoćemo da ono što smo 21. maja 2006. stvorili uzdignemo na onaj nivo koji to zaslužuje. Ako je ovo što sam ja uradio makar djelić pomoći u tome veoma sam srećan, a vama još jednom zahvala jer bez vas baš takvi kakvi jeste ne bi bilo ni Crne Gore, ni knjige ni priče i izvjesno je, ni one priče koja nam još nedostaje.

IZABRANI RADOVI MILANA POPOVIĆA 1977 – 2007 U KNJIZI „PROTIV STRUJE“

*Knjige predstavljena u Crnogorskom domu
u Zagrebu 11. 12.*

Knjigu prof. dr. Milana Popović „Protiv struje“ u Crnogorskom domu u Zagrebu predstavili su prof. dr. Dragutin Lalović, moderator, prof. dr. Rade Kalanj, prof. dr. Vjeran katunarić i prof. dr. Milan Popović.

Moderator predstavljajući **prof. dr. sc. Dragutin Lalović** je govoreći o knjizi prof. Milana Popovića rekao: *Protiv struje donosi izabrane radove politologa Milana Popovića u rasponu od punih trideset godina (1977-2007). Tako širok vremenski raspon svjedoči o duhovnom razvoju autora, od jedne vrste kritičkog neomarksizma tokom 1980-tih, s tada prevladavajućim ispitivanjem odnosa ekonomije, društva i politike, do jedne vrste postmarksizma, sa sve snažnijim pomicanjem naglaska ka ispitivanju odnosa objekta i subjekta, posebno ideologije, identiteta i države. U formalnom pogledu, najveći broj radova pripada suvremenoj političkoj znanosti, preciznije političkoj teoriji. Istovremeno ih karakterizira i izrazita metodološka transdisciplinarnost, u okviru problemski integrirane društvene teorije i znanosti. Crvena nit koja sve radove povezuje jest teorija svjetskog sistema američkog sociologa Immanuela Wallersteina, odnosno njena primjena na analizu velike posthladnoratovske promjene svijeta, Balkana i Crne Gore. Žanrovski, radovi su veoma različiti i kreću se od izabranih dijelova (naj)većih cjelina, odnosno knjiga, preko samostalnih znanstvenih članaka, do (naj)kraćih komentara, koje je autor u obliku kolumni pisao i objavljivao tokom posljednjih dvadeset godina u vodećim beogradskim i podgoričkim dnevnim i nedjeljnim listovima, posebno u Borbi, Vijestima i Monitoru. Svi ti radovi u knjizi su razvrstani u tri dijela, uglavnom po tematskoj srodnosti i uglavnom kronološkim redom prvobitnog pojavljivanja.*

Studij Pravnog fakulteta u Titogradu, današnjoj Podgorici, Milan Popović započeo je u onoj istoj školskoj godini u kojoj je i osnovan Univerzitet Crne Gore (1974-1975). Kao takav, autor ove knjige pripada prvoj generaciji profesora tog sveučilišta, koji su ponikli i formirani u samoj Crnoj Gori, a ne negdje vani (kao što je to u toj maloj ali vitalnoj i dugovječnoj zajednici bio slučaj prije). Zbog toga je ova knjiga izabranih radova ilustrativna i reprezentativna za sve rezultate, domete i limite, ne samo ovog autora, nego i današnje Crne Gore.

Prof. dr. sc. Rade Kalanj: *„Kao što je rekao kolega Lalović imamo susret s jednim autorom velikog opusa. Posebno smatram važnim naglasiti činjenicu da je knjiga „Protiv struje“ objavljena u suradnji uglednog zagrebačkog izdavača „Disput“ i Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, jer taj tip suradnje pokazuje kako ideje, bez obzira na sve granice, nevolje, opstrukcije, prelaze iste i kako suradnja ideja ima neku vrstu regionalne i planetarne vrijednosti. Zato mi se čini da je ova suradnja u neku ruku paradigmatična i voljeli bi da takvih vrsta suradnje bude što više. Ovakva suradnja predstavlja autore iz*

drugih sredina, koji se bave istim problemima, ali u drugim okvirima i situacijama. Zato čestitka svima koji potiču takvu suradnju.

Knjiga kolege Popovića odmah me podsjeća na knjigu jednog mog prijatelja, sada pokojnog prof. Danila Pejovića istog naslova, objavljena kasnih šezdesetih godina u kojoj je profesor Pejović izrazio svoja filozofska, etička stajališta o američkom društvu i suvremenosti. Postoji još jedan broj knjiga istog naslova, ali to nije minorizacija knjige prof. Popovića, jer naslov simbolizira neko stajalište. Ono što mi se čini, na prvom čitanju Popovićeve knjige, zanimljivo je ne pravljenje nekakvog epistemološkog reza (koji je uvijek iz ideoloških razloga) između radova pisanih prije devedesetih godina i onih nakon devedesetih. Posljednjih petnaestak godina vidjeli smo da mnogi autori, koji se prilagođuju situaciji i vremenu i duhu vremena, odriču se svojih radova prije devedesetih, smatrajući ih nekom vrstom opterećujućih. Najradije ih zaboravljaju, čak su spremni da ih spale ili revidiraju u kasnijim prestilizacijama. Osobito cijenim to što kolega Popović nije osjetio potrebu za bilo kakvim rezom radova iz osamdesetih, ranih devedesetih i dvijetisućitih godina. Vrijeme kasnih sedamdesetih je i vrijeme dekonstrukcije i dedogmatizacije, ali s još uvijek dominantnim marksističkim ili relativiziranim marksističkim pozicijama. Kod Popovića nećemo naići na rez između jednog i drugog, i to je ono što posebno cijenim u njegovom stajalištu.

Knjiga sadrži tri dijela: Politika, svet, historija; Ideologija, nauka, etika; Crna Gora, identitet, država, i unutar tog artikuliranog tročlanog postavljanja tekstova vidimo kako se kreće njegova teorijska, publicistička i angažirana misao. Ide od samog pojma politike, bavi se problematikom društvene krize, zatim oslanjajući se na najpoznatije svjetske autore od Wallersteina do Braudela, od teoretičara razvoja pa sve do teoretičara postmoderne, objašnjava kretanje u tadašnjem i postsocijalističkom društvu.

Čitanjem tekstova uočavam tri dimenzije Popovićevog načina mišljenja. Prije svega on je znanstvenik i politolog i to svaki njegov tekst govori izrijeком. Njegovo poznavanje suvremene znanstveno teorijske literature je vrhunsko i ono što posebno pozdravljam u njegovom tipu diskursa je činjenica da on lokalnu intelektualnost, u ovom slučaju crnogorsku, izvlači ili deprovincijalizira. Njegova znanstvena metoda je deprovincijalizacija lokalnosti, zato što poznaje vrlo dobro svjetska znanstvena i intelektualna kretanja, kao i teoriju globalizacije nazivajući je mondijalizacijom. Prva značajka njegovih tekstova je znanstvena deprovincijalizacija lokalnog. Druga značajka njegove teorije je lokalizacija globalnog. To znači da na lokalnom, ovdje crnogorskom pitanju, pokušava osmisliti ono što se mondijalno svjetski zbiva i što utječe na konstalaciju duha ideja i stanja u crnogorskom društvu. Druga dimenzija njegovog djelovanja je visoka sposobnost publicističkog, jednostavnog i popularnog izražavanja ideja, nikad ne spuštajući razinu pojmovne, konceptualne i teorijske strukture mišljenja. Treća značajka njegovog teorijskog pristupa je oslanjanje na teorijsku misao suvremenog svijeta koja ima svoju održivost. Na Balkanu se dogodilo rastakanje cjelina, preslagivanje svijeta i poretka i Popović ima pravo kada žargonski, postmodernistički obilježava te ideje, ali u isto vrijeme ih objašnjava iz njihovog izvorišta. Iz tekstova se iščitava autorova privrženost „Crnogorskom pitanju“ koje pitanje Popović postavlja u sklopu suvremenih debata o identitetima, ali na način da demitologizira to pitanje, kod njega je to sklop naroda i države koji još na Berlinskom kongresu dobija svoju državnu samostalnost i koja se u različitim okolnostima gubi i pojavljuje...“

Prof. dr. sc. Vjeran Katunarić je između ostalog rekao: „Knjiga se bavi vrlo različitim pitanjima, brojnim pitanjima koje bih podijelio u tri kategorije. To su pitanje dokazane povijesti, autor razmatra niz događaja u povijesti bivše Jugoslavije, razdoblja socijalizma i postsocijalističkog razdoblja. Drugi sloj konjunkturalne povijesti koja se odvija u razdobljima deset-dvadeset godina izvorno vezana uz ekonomske odrednice (društvene krize). Autorova misao se kreće na različitim nivoima. Dva su pitanja suštinska, od

odgovora na prvo zavisi odgovor za drugo. Prvo pitanje je Zbog čega se raspao real socijalistički poredak na istoku uključujući SFRJ?, odnosno kako kaže autor: Zbog čega je došlo do postjugoslavenskih sukoba i ratova? Ako to znamo onda nam je lakše odgovoriti na drugo pitanje: Kamo idu naša postjugoslavenska društva? Koji je to njihov razvojni smjer(u prvom redu Crne Gore)? Postoje ideološki odgovori na ova pitanja, jedan od njih je Jugoslavija se raspala jer je bila umjetna tvorevina. To je floskula koja uzima države kao prirodne tvorevine. Drugi ideološki pamflet, koji se dosta čuje i u Crnoj Gori, je da je cilj ulazak u NATO i Europsku Uniju. On izravno uskače u usta ovom prvom. Niste ni stekli suverenitet a već ga morate dati nekom drugom. Odgovori Milana Popovića u knjizi na ova dva pitanja su u duhu naslova knjige- Protiv struje-, anti ideološki i znanstveni, na teoriji Wallersteina, teoriji svjetskog sistema. Wallerstein nije pisao o ovim našim prostorima, ali je njegov teorijski Milan Popović primjenjuje na ovaj prostor. Posebno poglavlje na koje skrećem pozornost je poglavlje morfogeneza u kojem autor objašnjava nastanak današnjeg monstruoznog sustava, koji se proteže od SAD-a do naših prostora. Kako društvena kriza pokreće patološku promjenu ljudske ličnosti...

Knjiga Milana Popovića je knjiga intelektualne širine, intelektualne hrabrosti, intelektualne pronicljivosti, jer pomaže da se bolje razumiju uzroci raspada Jugoslavije i obilježja postjugoslavenskog razvitka, pa je time dobro došlo štivo u poplavi omamljujućih poruka i jednog broja knjiga koje se bave istom problematikom ali s porukom: „Nemate drugog izbora nego se pomiriti s postojećim“. Popović kaže da je pomirenje s postojećom ideologijom i postojećom praksom put propasti.

Prof. dr. sc. Milan Popović: „ Dugujem zahvalnost Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske, posebno uredniku biblioteke LUČA kolegi Dragutinu Laloviću, kao i kolegama Katunariću i Kalanju, koje sam sada i lično upoznao iako sam kontakt s njima ostvario preko literature u osamdesetim godinama prošlog veka. Mislim da je značaj ove večeri i u ponovnom uspostavljanju, nasilno, prekinutih prirodnih, komunikacija autora iz različitih sredina.

Trideset godina profesionalnog rada ispunjava s jedne strane čoveka da je nešto uradio, ali s druge strane je to osećaj paničnog straha kako je tih trideset godina brzo prošlo. Bukvalno mi se čini kao da sam taj prvi tekst iz 1977. godine, radio i objavljivao pre godinu dana. Što se tiče knjige ističem jednu stvar, bez ulaska u politički kontekst iako je nemoguće da on ne bude prisutan, knjigu izdaje Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i to u biblioteci koja predstavlja značajan doprinos crnogorskoj kulturi. Ističem da mi u Crnoj Gori danas nemamo jednu ovakvu biblioteku, tako da ona bukvalno dopunjava jedan deficit u aktualnoj crnogorskoj kulturi. To ima značaj izvan i iznad etničkih ili bilo kakvih drugih granica.

Na ponudu profesora Lalovića sam brzo odgovorio, čak znatno brže nego što smo se i dogovarali. Razlog te brzine je što je u mojoj glavi već bio započeo proces rekapitulacije onoga što sam radio, tako da je ponuda došla u prvom momentu. I moj utisak je da kad sam presložio tih trideset godina, ne mogu reći „zadovoljan sam“ jer je to preterano, ali mogu reći „nisam nezadovoljan“- to mi je glavni utisak.

U nekoj vrsti samokritičke revizije, pregleda tih svojih radova u zadnjih trideset godina istakao bih samo jedan deficit u radovima iz osamdesetih godina, a to je, kako sam ga nazvao, višak determinizma i to konkretno višak ekonomsko socijalnog determinizma. Karakterističan za moje tadašnje neomarksističko stanovište. Ističem da u društvenoj teoriji i nauci ne postoje apsolutne istine, već znanja imaju manju ili veću vrednost i to u kontekstu realnog prostora i vremena, a ne izvan njega. Stoga kada kažem da sam osamdesetih imao višak determinizma ekonomskog i socijalnog, onda je to spram tadašnjeg vremena i prostora. Ili bliže da smo moji kolege i ja podcenili eruptivnu moć hysterije i manipulacije nacionalnog pitanja, kako su to marksisti nekad govorili. Jer kada smo u Beogradu gledali

Šešeljeve četnike, odmahivali smo rukom govoreći da je to folklor, ali se vrlo brzo pokazalo da to nije bio folklor, već snaga koja je izvršila tu nasilnu restrukturalizaciju bivše države.

Kolege Katunarić i Kalanj su istakli da u ovoj knjizi nije bilo retuširanja prošlosti, što mi je posebno drago jer zaista osim tehničko formalnih promena (način citiranja, razdeoba i sl) i to manjeg obima retroaktivnih uklanjanja u tekstovima nije bilo.

Nakon događanja u savremenom svijetu ponovo se pokazuje značaj ekonomsko socijalnog faktora, pa time i neke od odrednica marksizma, kao neprelazne civilizacijske vrednosti koje se mogu upotrebiti za rešavanje sadašnje svetske ekonomske krize.

Za mene ova knjiga ima veliki profesionalni značaj jer predstavlja rezime profesionalnog rada u rasponu od trideset godina i u tom smislu zahvaljujem svima.“

POTONJA URA NJEGOŠEVA U RIJECI I ZAGREBU

Predstavama u Rijeci i Zagrebu obilježena deseta godišnjica

Prije deset godina (1998.), zalaganjem uglednog gospodarstvenika crnogorskog podrijetla Milutina Drljevića i Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, u Rijeci je organizirana predstava „Potonja ura Njegoševa“, kao prvi kulturni projekt iz Crne Gore u Republici Hrvatskoj, nakon 1990.

Obilježavajući ovaj značajan jubilej, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeke i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb uz pomoć gospodina Drljevića, organizirali su u Rijeci, 24. 11., i Zagrebu, 25. 11. 2008. u okviru DANA CRNOGORSKE KULTURE 2008. izvođenje monodramske poeme „Potonja ura Njegoševa“ koju je napisao Slobodan Tomović, režirao Blagota Eraković, a u ulozi Petra II nastupa Slobodan Marunović.

Prepune dvorane, Zajednica Talijana u Rijeci i Velika dvorana Novinarskog doma u Zagrebu, svjedočile su o iznimno velikom interesu koje je izazvala ova predstava. Uglednici kulturnoj i javnog života Rijeke i Zagreba bili su osobno prisutni na predstavama. Predstavi u Zagrebu prisustvovao je i ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj Branko Lukovac. Publika je dugotrajnim aplauzom pozdravila interpretaciju Slobodana Marunovića, ali i režisera Blagotu Erakovića.

Uz jubilarnu predstavu „Potonja ura Njegoševa“ prigodnim tekstom, naslova ESTETSKI SKLAD I DOMOVINSKA MISIJA, organizatorima se obratio i akademik Sreten Perović riječima:

Dramski umjetnik Slobodan Marunović, istaknuti član Crnogorskog narodnog pozorišta, fenomen je svoje vrste. Ovaj poznati glumac, akter u mnogim ansambl-predstavama, najdosljedniji je savremeni scenski interpretator Njegoševe duhovne biografije, njegove misli i njegovog lika. Taj složeni zadatak Marunović ostvaruje u osobito izazovnom literarnom žanru kakav je filozofijom prožeti monodramski tekst. Tumačenje monodramskog djela, u principu, dopušta veću umjetničku slobodu, razmah imaginacije i samoblikovanja neposrednog scenskog interpretatora, ali istodobno traži od glumca preciznu, apsolutnu koncentraciju, jer on ni u jednom trenutku ne može da predahne, da se opusti i bar za tren osloni na suigrače, kako to biva u drugim scenskim formama.

Ne uzimajući u razmatranje Marunovićeve dramske uloge u velikim scenskim projektima njegove matične teatarske kuće, o čemu je stručna kritika blagovremeno i sa uvažanjem pisala, izostavljajući osvrt i na njegova rediteljska ostvarenja sa ad hoc grupama ili poluprofesionalnim pozorišnim kolektivima, - za Slobodana Marunovića se može bez sustezanja tvrditi da je u toku dvodecenijskog izvođenja inspirativne monodramske poeme Slobodana Tomovića «Potonja ura Njegoševa» na prislan i efekatan način predstavljao savremenu Crnogorsku kulturu, slobodarsku narav i bogatu duhovnu riznicu Crnogorskog naroda.

Pozorišna umjetnost u Crnoj Gori imala je i ima impozantan broj značajnih i znamenitih dramskih umjetnika, neki od njih su zadobili i visoka internacionalna priznanja, ali među svim tim scenskim velikanima nema niti jednog koga bismo po istrajnom tumačenju Njegoševe duhovnosti – mogli upoređivati sa Slobodanom Marunovićem. Više od hiljadu i dvjesto (1.200) Marunovićevih predstava «Potonje ure Njegoševe», kojom je gostovao na gotovo svim kontinentima, svjedoče o izvanrednoj psihičkoj i interpretativnoj kondiciji, o stvaralačkim naporima, a svakako i o mnogim zadovoljstvima, jer svako od tih izvođenja (jednako u pozorišnim salama ili elitnim salonima, školama, fabričkim halama ili pod mostovima Sene) prihvatano je s pažnjom kao pročišćenje, nerijetkim s ushićenjem i uz ovacije. Glumac ne može da poželi nešto više od tog međuakcijskog emotivnog i misaonog prožimanja, od prisnog suodnosa i pune saradnje sa gledalištem. A to Marunović ostvaruje zanatski čisto, prihološki odnjegovano, tonski i vizuelno u skladu sa dostojanstvom Njegoševe povijesne uloge u svojstvu člника Države i poglavara autokefalne Crnogorske crkve.

U opredjeljenju za taj dominantno smireni monolog, za odbir i usvajanje osnovnog tonaliteta i nijansiranje kontekstualnih značenja, Marunovićev zadatak je, ne samo načelnim uputima, umnogome pomogla diskretna režija maestra Blagote Erakovića, reditelja koji već decenijama uspješno revitalizira crnogorsku dramsku baštinu, prije svega Njegoševu i negoševsko nasljeđe («Šćepana Malog», «Gorski vijenac», «Kako se ko rodi» kralja Nikole i mnoge druge).

U monološkom i duološkom tumačenju Njegoševe duhovnosti starije generacije pozorišnjih konzumenata pamte i značajnog Marunovićevog prethodnika, moćnog predstavnika klasične glume Milorada Spasojevića, Crnogorca koji je, na ex-YU prostorima, takođe uspješno, stotinama puta tumačio svoju monodramsku verziju «Gorskoga vijenca», ali mlađe generacije, na žalost, ne pamte ni briljantna ostvarenja njegove ćerke Nede Spasojević - pozorišne, filmske i televizijske glumice s visokim evropskim rejtingom, sa festivalskim i drugim međunarodnim priznanjima. Utoliko je srećnija okolnost što je Marunovićevo tumačenje «Potonje ure Njegoševe» uspješno ekranizovano (i film i TV-storiju režirao je Blagota Eraković), te je na taj način još jedno značajno pozorišno, monodramsko ostvarenje upamćeno za sljedeća pokoljenja.

Nedavno je, 19. maja 2008, u Kraljevskom pozorištu na Cetinju, na svečan način obilježena dvadesetogodišnjica Marunovićevog kontinuiranog prikazivanja «Potonje ure Njegoševe». Tom visokom i rijetkom jubileju priključuje se, evo, još jedan: Prije DESET godina, na inicijativu uglednog Crnogorca i uspješnog privrednika iz Opatije gospodina Milutina Drljevića, te zaslužnih čelnika Nacionalne zajednice Crnogoraca u Rijeci i Zagrebu, Marunović je pred punim salama interpretirao «Potonju uru Njegoševu» i tim činom izgradio prvi stepenik trajnog mosta koji povezuje tokove savremene Hrvatske i Crnogorske kulture.

Hvala svima koji blagorodno doprinose međusobnom upoznavanju i zbližavanju stvaralačkih subjekata ove dvije slobodne zemlje, dajući tako dragocjen doprinos razvoju ukupnih odnosa Crne Gore i Republike Hrvatske.

Hvala dramskom umjetniku Slobodanu Marunoviću koji je širom Ekumene pronio glas slobode, visoke svijesti i savjesti klasične i moderne Crne Gore.

IZLET U JASKU

Nastavak tradicije i u 2008.

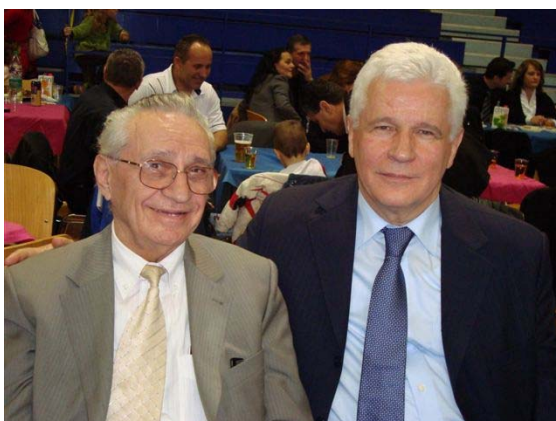
Nastavljajući s tradicijom organizacije barem jednog izleta u godini, za svoje članove, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, organiziralo je 11. studenog izlet u Jasku. Pedesetak učesnika, među kojima i članovi udruge mladih „Detić“, uz Krštenje mošta, pjesmu i ples proveli su ugodno večer u „Vinskoj kući Jana“. Društvo je proslavilo odlazak prof. dr. Ljubomir Kuljače, nekadašnjeg predsjednika NZCH i Društva „Montenegro“, u mirovinu. Veselje je potrajalo do kasnih sati, a kako nam je bilo govore fotografije.

PLAVLJANI, GUSINJANI I NJIHOVI GOSTI NA TRADICIONALNOM SUSRETU U DOMŽALAMA

Šesnaesti put za redom u prepunoj dvorani u Domžalama

Zavičajno društvo Plava i Gusinja u Republici Sloveniji "I Z V O R" iz Kranja priredilo je, po šesnaesti put, tradicionalni kulturno-zabavni susret članova, prijatelja i simpatizera Društva, 24. 12. u sportskoj dvorani u Domžalama. Pozivu se odazvao veliki broj gostiju, njih 700, prije svega članova Društva "I Z V O R", Plavljana i Gusinjana iz cijele Europe, gostiju i uzvanika. Atmosfera koja je "vladala" te večeri, obojena mladošću, veseljem i raspoloženjem je argument na osnovu kojeg možemo reći da je za nama još jedan vrlo uspješno organiziran susret.

U ime organizatora prisutne je pozdravio predsjednik Društva Šemso Đešević. Otvarajući susrete, ambasador Crne Gore u Republici Sloveniji, gospodin Ranko Milović je između ostalog rekao: " Organizacija, i odvijanje današnjeg programa su na visokom nivou, što je vrlina velikih društava, a „Izvor“ je u pogledu kulturnih aktivnosti zaista VELIK, na čemu Vam čestitam. Izražavam želju da tako i nastavite, jer čuvajući tradiciju, običaje i kulturu svog zavičaja nesebično prezentirate sve te vrijednosti, čuvate i cjelokupnu multikulturalnost Crne Gore."

Prisutnima su se još obratili predsjednik NZCH, iz Zgareba, dr.sc.Radomir Pavićević kao i predsjednik Skupštine NZCH Boro Šoškić, a u ime grada življenja i djelovanja podžupan MO Kranj Igor Velov. Osim njih naši gosti su bili župan MO Ljubljana Zoran Janković; prof. dr. Veselin Simović; predstavnici društava Plavsko-Gusinjskog "Merhameta" iz Njemačke-Frankfurt, Beka Seljimanin; Udruženje crnogorsko-njemačkog prijateljstva "Montenegro" iz Štuttgarta, Emin Julević; Sandžaka iz Medvoda, Mirsad Adrović; „Morače“-Kranj, Čedo Đukanović; društva Slovenačko-crnogorskog prijateljstva, Velimir Bijelić; "Biser"-Jesenice i drugi, kojima je zahvalnice i skromne poklone uručio potpredsjednik društva „Izvor“ i glavni urednik časopisa "Izvor" akademski slikar prof. Skender Bajrović.

Druženje je potrajalo do ranih jutarnjih sati uz poruku: SREĆNO U 2009. godini.

Šemso Dešević

OSNOVANA KOORDINACIJA VIJEĆA I PREDSTAVNIKA NACIONALNIH MANJINA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

U sklopu blagdanskog primanja koje je župan **Zlatko Komadina** sa suradnicima upriličio za predstavnike nacionalnih manjina s područja županije, čelnici sedam Vijeća i tri predstavnika nacionalnih manjina s područja PGŽ potpisali su *Sporazum o osnivanju Koordinacije vijeća i predstavnika manjina Primorsko-goranske županije*. Koordinacija je oblik suradnje nacionalnih vijeća i predstavnika koji pretpostavlja usklađivanje i unapređivanje zajedničkih interesa i stavova, te ostvarivanje prava sukladno Ustavnom zakonu o pravima manjina. Koordinacija otvara mogućnost realizacije zajedničkog sudjelovanja vijeća i predstavnika manjina u javnom životu i upravljanju poslovima lokalne zajednice.

NOVOGODIŠNJI DOMJENAK U ORGANIZACIJI AMBASEDE CRNE GORE U REPUBLICI HRVATSKOJ

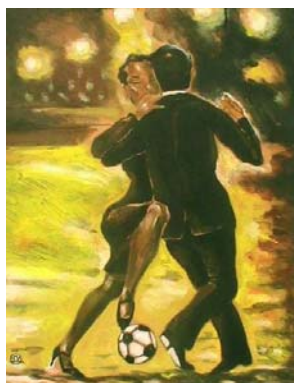
Ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj, gospodin Branko Lukovac, i njegovi suradnici, organizirali su u hotelu „Dubrovnik“ u Zagrebu, 18. prosinca 2008., Prijem u povodu blagdanih praznika i Nove 2009. godine.

Gosti bili su liječnici, znanstvenici, profesori, ugledni gospodarstvenici crnogorskog podrijetla koji žive i rade u Zagrebu kao i predstavnici društva i vijeća crnogorske nacionalne manjine iz Zagreba.

Gospodin Branko Lukovac je prisutne ukratko upoznao sa sadašnjim trenutkom Crne Gore i bitnim karakteristikama odnosa dvije države, planovima i perspektivama suradnje. Pozdravljajući sve koji su se odazvali pozivu je između ostalog rekao: „...*Nastavljamo s obećanjem prošlogodišnjeg prijema da će ovakvi susreti preći u tradiciju uz obavezu da se na njima okuplja sve veći broj crnogorskih iseljenika koji su kao državu svoga življenja odabrali Republiku Hrvatsku...*“

DARKO DRLJEVIĆ NASTAVLJA S OSVAJANJEM NAGRADA NA MEĐUNARODNIM FESTIVALIMA

Na međunarodnom festivalu karikature koji je održan u Calarasiju (Rumunjska), u konkurenciji preko 1500 radova, poznati crnogorski karikaturista **Darko Drljević** je osvojio DVIJE nagrade. **Specijalnu** na temu „Diktatura nogometa“ i **drugu** nagradu za rad u kompjuterskoj tehnici. Dodjela nagrada i svečanost otvaranje festivala je održana 27. studenog u Calarasiju. ČESTITAMO!!!!

120 GODINA OPŠTEG IMOVINSKOG ZAKONIKA

Donošenje Opšteg imovinskog zakonika i Ustava knjaževine Crne Gore značajni su datumi i za pravnu znanost i za ukupna dostignuća crnogorskog naroda i države.

Bogišićev Opšti imovinski zakonik jedna je od najznačajnijih knjiga napisanih na ovim prostorima, a za državno pravnu historiju to je djelo od neprocjenjivog značaja, istaknuli učesnici skupa održanog na Pravnom fakultetu Univerziteta Crne Gore, organiziranog u povodu obilježavanje 120 godina od donošenja Opšteg imovinskog zakonika (1888. godine), kojim je tadašnja knjaževina Crna Gora postavila temelje pravnoj znanosti.

„Donošenje OIZ i Ustava knjaževine Crne Gore sveti su datumi i za pravnu nauku i za civilizaciju crnogorskog naroda i države. Bez Bogišićevih riječi teško može ili završiti, naročito iz Građanskog prava, a čije mudre izreke ne odzvanjaju samo amfiteatrima ovog Fakulteta već svih koji su decenije proveli tumačeći i primjenjujući pravo. Sticanjem nezavisnosti Crna Gora je dobila pravo da uredi samostalno ovu oblast, donošenjem zakonika, odnosno kodifikacijom svih propisa i pravila koja se odnose na građansku oblast“ - kazao je dekan Pravnog fakulteta u Podgorici, prof. dr. Ranko Mujović, podsjećajući da je Fakultet ustanovio 2003. godine nagradu „Valtazar Bogišić“.

Za akademika Dragana Vukčevića, Bogišić je tvorac jedne od tri najznačajnije knjige naše duhovnosti („Oktoih“, „Gorski vijenac“ i „Opšti imovinski zakonik“). „...*Opšti imovinski zakonik je najveći most koji smo napravili prema modernom svijetu, pokazujući da je pravna kultura dio identiteta jednog društva, koji je u svijetu globalizacije strahovito važan za opstanak malih društava i naroda...*“ - rekao je akademik Vukčević

Skup su organizirali Pravni Fakultet Univerziteta Crne Gore i Udruženje pravnika Crne Gore.

PREDSTAVLJEN ROMAN DIMITRIJA POPOVIĆA „RASPEĆE STRASTI“

U Muzeju Mimara, naklada Ljevak organizirala je 2. 12. predstavljanje prvog romana vrsnog slikara, kipara i grafičara Dimitrija Popovića.

Predstavljanju je uz veliki broj uzvanika i gostiju iz javnog i kulturnog života Hrvatske, prisustvovao predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić i ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj Branko Lukovac.

Urednica izdanja Nives Tomašević je govoreći o knjizi Dimitrija Popovića istaknula kako ona progovara o najintragantnijoj ženi Novog zavjeta Mariji Magdaleni. Višeslojna priča smještena je u konkretni prostor Cetinja i Bokokotorskog zaljeva. Kroz priču o piščevu djetinjstvu i mladosti, miješajući fikciju i zbilju autor želi prikazati Mariju Magdalenu kao zavodljivu lijepu ženu, bludnicu, pokajnicu i sveticu. Požuda, patnja i pokajanje su odrednice njenog lika. Dimitrije se ovim romanom pokazao kao vrsni poznavalac literature, povijesti i povijesti umjetnosti- rekla je Nives Tomašević.

Slobodan Prosperov Novak, je roman ocijenio veoma uspješnim i naglasio da je on nastavak započetog u 1996. (Veronikin rubac), nastavljenog 2001. (Smrt u slikarstvu), 2005. (Priče iz Arkadije), 2007. (Corpus misticum), što Dimitrija Popovića, svjetski priznatog slikara i grafičara, svrstava i u red značajnih književnih stvaraoca ovog vremena.

S likom Marije Magdalene Popović se pokazuje kao autor koji nastoji pokazati modus grijeha i oprosta, bluda i ljubavi. Roman je pripovijedanje o nastanku slike s ključnom riječju- ljubav- opisana na razini tjelesnog i duševnog- onostranog. Za razliku od Browna („Da Vincijev kod“), Popović ne spektakulizira, već intimizira, kod njega je vrlo vješt odnos riječi i slike tijela i duha s jakim slikarskim i pripovjedačkim dojmom- rekla je Andra Zlatar.

Zahvaljujući se izdavačima knjige i svim učesnicima ovog predstavljanja, Dimitrije Popović je naglasio da se čitatelj, čitajući ovaj roman, treba osjećati sudionikom i suautorom, ističući kako je njegov interes spram Marije Magdalene počeo još u djetinjstvu, i da je prvi crtež nadahnut tom sveticom napravio prije trideset pet godina, 1973. Temom Marije Magdalene nastojao je pokazati preobrazbu iz tjelesnog u duhovno, što će posebno biti vidljivo na izložbi čije otvaranje je planirano za 4. 12. u prestižnoj galeriji Klovićevi dvori.

Odlomke iz romana čitala je dramska umjetnica Dora Lipovčan koja Dimitriju poslužila kao model za dio fotografija i slika koje će biti izložene na najavljenom izložbi u Klovićevim dvorima.

U Predgovoru knjige „Raspeće strasti“ Dimitrije Popović kaže:

„Smatram kako je potrebno u kratkim crtama iznijeti čitateljima ove knjige način na koji je koncipiran njen siže. Riječ je o preplitanju ili pretapanju događaja vezanih za intrigantnu sveticu Mariju Magdalenu koju nalazimo u evanđeljima s događajima iz moga dječastva i mladosti, dijelom stvarnih, dijelom izmišljenih...

Dakle ono što se u Bibliji odnosi na Mariju Magdalenu uneseno je u poglavlja ove knjige u kontekstu suvremenih događaja u kojima se i ja pojavljujem kao svjedok radnje koju opisujem...

Knjiga „Raspeće strasti“ inspirirana je sjećanjem na jednu sliku i jednu ženu, jednu sveticu i jednu kurvu. Profano i sakralno u prirodi ovog ženskog bića ne iscrpljuje se u samouništavajućem konfliktu, nego se nastoji pomiriti putem vjere. Raspeće strasti ova suvremna Magdalena teži uskrснуću duha.“

IZLOŽBA Dimitrija Popovića "Marija Magdalena" u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu.

Uz brojne ljubitelje Dimitrijeve umjetnosti i osobe iz kulturne javnosti otvorenju izložbe prisustvovao je i predsjednik Hrvatskog sabora **Luka Bebić**, ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj **Branko Lukavac** te član Gradskog poglavarstva i pročelnik Gradskog ureda za obrazovanje kulturu i sport **Duško Ljuština**.

Autorica projekta je Vesna Kusin, a izložbu je otvorio ministar kulture Božo Biškupić. Izložbu prati i istoimena monografija s Popovićevim tekstom koju je objavio "Skener studio" Dragog Savićevića.

„Marija Magdalena, kao likovni motiv, provlači se kod Dimitrija Popovića već 35 godina, od studentskih dana, kad je nastao i njegov prvi crtež nadahnut Marijom iz Magdale, bludnicom, pokajnicom i sveticom. Tako i spomenuti ciklus nudi životni put te poznate novozavjetne žene od bluda do svetosti“, rekla je na početku svečanosti otvaranja izložbe Vesna Kusin.

Otvarajući izložbu mr. Božo Biškupić, Ministar kulture Republike Hrvatske je rekao: „Crtež je njegov govor, moć i snaga, skulptura za njega znači otvaranje novih mogućnosti izraza, a fotografija kao nov medij - novu realizaciju. Motivi početka i kraja tjelesnoga i duhovnog, odnosno religioznog, oduvijek je bio predmet Popovićeva slikarstva. Njegova estetika i etička vizija uvijek su bile i ostale vezane uz ljudsko tijelo, kao središnji motiv... Lik Marije Magdalene, prije svega kao likovni motiv, ali i kao čitav niz asocijacija i konotacija koje nosi godinama, može se reći, "opsjeda Popovićevu imaginaciju". U liku Marije Magdalene prožimaju se suprotnosti koje nas upućuju na samu bit vjere i života uopće.“

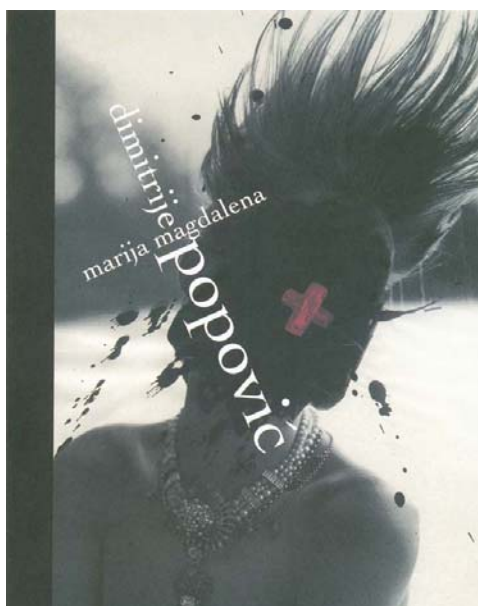
Čestitajući umjetniku Dimitriju Popoviću i autorici izložbe Vesni Kusin, ministar je naglasio kako tom izložbom dobivamo novu priču o Mariji iz Magdale, priču višeslojnu, s djelima koja su duboko promišljeno i virtuosno izvedena.

Dijelove iz knjige „Marija Magdalena“ čitao je glumac Goran Matović.

Na izložbi su izložena 62 djela s temom o Mariji Magdaleni, a osim crteža, kolaža, slika i grafika Popović se predstavio i s više fotografija za koje mu je pozirala glumica Dora Lipovčan.

Izložba je otvorena do 2. veljače 2009. godine.

14. SA/N/JAM KNJIGE U ISTRI

Točno u podne, performansom skupine 'Monadi' u režiji Matije Ferlina, te nizom pozdravnih govora i službeno je otvoren ovogodišnji Sajam. Pred iznimno brojnim auditorijem svih generacija, među kojima su ipak prednjačili najmlađi (koji od ove godine imaju i 'svoj' sajam, istovremeno otvoreni Festival dječje knjige Monte Librić), pod voditeljskom paskom legendarnog Voje Šiljka koji je spremno ponudio nekoliko viceva na knjiške teme, konačno su zavijorile šarene sajamske zastave. Veselom su se okupljenom mnoštvu obratili direktorica Sajma Magdalena Vodopija, izaslanica ministra kulture Dubravka Đurić Nemeč, istarski župan Ivan Jakovčić, te pulski gradonačelnik Boris Miletić. Pulska književna avantura je otpočela. Dok se zastave, za osam dana, ne spuste, uživajte u ovom prazniku knjige!

Treću godinu za redom Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske se predstavlja na ovom renomiranom Sajmu s vlastitim izdanjima. Ove godine je to bilo s dvadeset naslova, iz izdavačke djelatnosti zadnje tri godine.

KIKLOP ZA ROMAN „GRAD U ZRCALU“ ,MIRKU KOVAČU

U kategoriji PROZNO DJELO GODINE

PISAC S KARIZMOM

Skup u povodu 70. rođendana Mirka Kovača

Tek nizom priznanja što ih je dobio za svoj posljednji roman »Grad u zrcalu«, objavljen lani u izdanju Frakture, ispravlja se nepravda koja je početkom devedesetih godina nanesena Mirku Kovaču, koji je u to vrijeme, zbog neslaganja s Miloševićevom politikom, napustio Srbiju i došao u Hrvatsku. Naime, hrvatski su mediji tada - kako je to na skupu priređenome u srijedu u Hrvatskome društvu pisaca u povodu 70. rođendana Mirka Kovača istaknuo Velimir Visković - toga pisca uglavnom eksploatirali kao srpskoga disidenta, dok je kao klasik srpske literature ostao u drugome planu. Po Viskovićevim riječima, Mirko Kovač je jedan od modernih klasika hrvatske književnosti, ali će uvijek funkcionirati i kao srpski, bosanski, pa i crnogorski literat. Visković je podsjetio kako je Kovač činio posebnu enklavu unutar srpske književnosti, kojoj su pripadali i Danilo Kiš, Filip David te Borislav Pekić. U iscertavanju tadašnje srpske proze, nastavio je Visković, Kovač je jedini dobio propusnicu kod Ljubiše Jeremića, tadašnjeg autoriteta na planu srpske proze. Opisujući Kovačevu literaturu, Visković je istaknuo njegov superioran stil i snažnu štokavicu koja je jednim dijelom baštinjena iz njegova zavičaja, a s druge strane štokavica s velikim nanosima kulture čitanja. Taj je pisac, uz to, znao spojiti crnilo, bolest i morbidnost s nečim što je nježno, gotovo romantično, dodao je Visković.

Po riječima Filipa Davida, Kovač spada među one rijetke pisce koji su uvijek ostali mladi, neumorni i puni spisateljske energije. »Ako za nekog književnika možemo reći da ima karizmu, onda je to svakako Mirko Kovač, a ta karizma osjećala se i u društvu takvih pisaca kao što su bili Danilo Kiš i Borislav Pekić«, rekao je David, dodavši da je Kovač pojam nekorumpiranosti i vrhunske inteligencije.

Mile Stojić i Lidija Vukčević govorili su o jednom manje poznatome dijelu Kovačeva stvaralaštva, o njegovoj poeziji. Naime, 2002. godine izašla je jedina pjesnička zbirka toga pisca, »Razvaline«. Međutim, kako je podsjetio Stojić, još je 70-ih i 80-ih godina Kovač sa stranica časopisa odašiljao poetske poslanice, poput izvrsne »Molitve za intelektualca«. Ono što je tipično za cjelokupno Kovačevo djelo je kršćanska metafizika, koja stoji u podlozi njegova pisma, dodao je Stojić.

Pisac čiju veličinu već dugo prešućuju

Najbolji među nama

Junaci teške godine – LISTA OSOBA GODINE- po izboru JUTARNJEG

Iako je jedan od rijetkih europskih relevantnih pisaca južnoslavenskih jezika, Mirko Kovač od 1991. u Hrvatskoj je tretiran kao književno neprisutna i kulturno marginalizirana pojava. Nacionalisti i ognjištari nisu ga prihvaćali, iako je optirao za pripadnost hrvatskoj književnosti, dok je kozmopolitima i slobodarima bio važan samo kao protivnik Miloševićeva režima.

Bez obzira na vrijednost „Grada u zrcalu“, bilo bi pošteno priznati kako pisac mjesto na listi osoba godine dijeli s nepoznatim nekim, čija ga je nevidljiva volja najednom uprisutnila u hrvatskoj kulturi i književnosti. Kovač naglo stečeno uvažavanje duguje milosti Velikog Ignoranta hrvatske kulture koji ga je godinama činio nevidljivim. Donedavno se činilo kako nitko u Hrvatskoj Kovača nije čitao, a od 2008. Čini se kako se svi koji drže do sebe prave da su ga čitali.

Izvor „Jutarnji list“ 27. 12. 2008.

MARKO ŠPADIJER o knjizi NOVAKA ADŽIĆA „Borci za nezavisnu Crnu Goru 1918.-1941.“- Tom I, Cetinje, 2008.

Knjiga za identifikaciju

Mnogo puta sam učestvovao u promocijama, a uvijek sam u dilemi što reći. Iskazati prigodne neodmjerene pohvale ili demonstrirati učenost, podjednako je neukusno. Ostaje mi pokušaj da vas ubijedim u iskrenost svog suda o knjizi i da vas provociram na čitanje.

Sam autor je intrigantan. Novak Adžić je, na neki način, fenomen savremene Crne Gore. Ovaj mladi pravnik i državni namještenik, poznat je javnosti kao zagondžija, uvijek željan intelektualne kavge. Izgradio je sopstveni integritet i prepoznatljivost, koja nije ni malo činovnička. Dramatični događaji uz koje je odrastao nijesu dozvolili da prirodno

sazrijeva. Tek mu je 15 godina kad se razbila Jugoslavija, a Crna Gora krenula na zli put. Sa Cetinja se javlja novo ime koje iznenađuje stavovima o aktuelnim temama. Sa 19 godina objavljuje prvu knjigu – o autokefalnosti Crnogorske pravoslavne crkve, sa 20 piše eseje o crnogorskoj naciji, sa 25 o Balšićima i...tako bez predaha - osam knjiga za 12 godina. Impozantna produktivnost i tematska raznovrsnost. Adžić se medijski sučeljava sa neistomišljenicima i postaje poznat kao uvjerljiv zastupnik crnogorskih ideja. Posljednjih godina ga je zainteresovao odnos ljudi na vlasti u Crnoj Gori nakon gubitka suverenosti. Istraživao je moral, karaktere, lojalnost, postojanost, sluganstvo, izdaju, patriotizam. Listajući dokumente, zgražavao se nad primjerima ljudske nepostojanosti i sa strašću ukazivao prstom na one koje je smatrao izdajnicima svoje domovine. U isto vrijeme našao je svoje junake u vremenu, otkrio ljude koji se nijesu dali zavesti niti potkupiti. Postao je na neki način opsjednut likom Krsta Zrnova Popovića zbog njegove fanatične odanosti Crnoj Gori i njenoj slobodi. U vrijeme kad su stradale vrline, Novak je našao uporišnu patriotsku tačku za svoj angažman u Krstu Popoviću i njegovim ratnicima za slobodu Crne Gore.

Knjiga Novaka Adžića je na neki način replika Šerbovog zbornika dokumenata Skrivana strana istorije. S tim što Adžić aktere božićne drame ne smiješta u arhiv, već nastoji da ratnike vrati u bitku. Novak nije pošao putem Šurbatovića da pokaže “sinu da njegov djed Jovan nije bio izdajnik, nego pravo vitez”, niti se sa njima poigrava kao sa olovnim vojnicima, već kao da je želio da crnogorskim ustanicima i komitima sa početka vijeka pojača redove boraca sa kraja vijeka koji su se borili za iste ideale.

Pred nama je knjiga zastrašujućeg volumena (766 strana) i to “prijeteći” obilježena kao tek prvi tom. Za one koji je nijesu imali u rukama, informišem da sadrži: kratki autorski predgovor, tekst o Božićnom ustanku, portrete dvojice vođa tog ustanka - Krsta Zrnova Popovića i Jovana Simonova Plamenca, tekst o patnjama Crnogoraca pod režimom Karađorđevića, nekoliko dokumenata i svjedočenja o periodu i ljudima kojima se bavi knjiga. Glavni sadržaj knjige čini poglavlje Crnogorski ustanici, komiti, politički emigranti i zatvorenici - prilog za leksikon. Ovaj popis sadrži 1.141 biografiju crnogorskih ustanika, komita i emigranata od 1918. do 1941. godine. Autor naglašava da će “biografije više hiljada onih crnogorskih patriota, koji nijesu u formi leksikografskih jedinica zastupljeni u ovom leksikonu, biti obuhvaćeni u drugom i trećem tomu ove edicije”. Ta napomena je obezbijedila autoru alibi za ispuštena imena, a kako je ovo tip publikacije koja se stalno dopunjava, čitaocce na neki način poziva i obavezuje da ukazuju na druge ličnosti i činjenice vezane za njihovu borbu za Crnu Goru. Svako od nas koji ima radoznalost za nacionalnu istoriju uočiće da je neko “preskočen”.

Tako sam se začudio što nema nijedno ime iz porodica mojih prijatelja Živkovića iz Cuca, Vickovića iz Čeklića, ili Vukčevića s Prekormice, za koje znam da su bili zažeti zelenaši. Takve propuste će autor ispraviti u sljedećim tomovima. Međutim, moja ključna primjedba tiče se odnosa naših istoričara, publicista i drugih istraživača naše prošlosti, prema Crnogorki, odnosno shvatanje uloge žene u održavanju institucija i morala crnogorskog društva, pa i njegovanja crnogorskog patriotizma. Patrijarhalna svijest i ratnička istorija stavili su u drugi plan ili potpuno zanemarili ženu. Ni naš mladi autor nije prevladao tu bolest mačo junačenja, pa gotovo nema pomena brojnih Crnogorki koje su u ovom periodu “muški” podnosile sve moguće patnje zbog svoje ljubavi za Crnu Goru. Premlaćivanja, zatvaranja, silovanja, oskudica, skrivanje sa djecom po šumama, pandurska zlostavljanja, paljenje domova i ljetine, izivljavanje i tortura nad ženama- slika je toga doba u Crnoj Gori. To je superiorno u odnosu na bilo koji muški junački podvig. Patnja majke, žene, sestre ili ćerke crnogorskog ustanika, komite, zelenaša, ima biblijske razmjere. One su i poslije ove knjige ostale anonimne.

Ne mogu da ne upozorim i na jednu izuzetnu ličnost naše emigracije, koja ne smije biti ni u kojoj ovakvoj prilici zaobiđena i kojoj se tek moramo dostojno odužiti. Riječ je o

Nikoli Petanoviću - Najadu, filozofu, pjesniku, uredniku "Crnogorskog ogledala", časopisa na engleskom jeziku koji je izlazio u San Francisku od 1927. do 1931. godine, koji se zalagao za referendum o suverenosti Crne Gore kad su svi bili posustali. Biografije u najvećem broju, nažalost, nemaju mnogo podataka, gotovo su kolektivne: "ustanik", "zelenoš", "učesnik Božićnjeg ustanka", "borac za slobodnu i nezavisnu Crnu Goru". Za potpuniji doživljaj nedostaju fotografije, (portreti i dokumentarne). Trud da se za jednu knjigu sakupi ovoliko materijala vrijedan je svake pohvale.

Vidljive su teškoće koje je imao da dođe do toliko podataka. Sam je obavio posao instituta ili ekipe istraživača. Jedan je od apsurdna da jedan visoki dužnosnik Ministarstva kulture publikuje ovakvu knjigu kao privatno izdanje. Autor radije pribjegava publicističkom nego naučnom stilu. Često ideološki ili moralno kvalifikuje ličnosti, a dokumenta koristi kao dio priče Sličan je rudaru ispiraću zlata, ali nema strpljenja za fino prosijavanje, pa uz zlato ostavlja i pijesak. Ako je ambicija da se napravi leksikon (adresar, biografski rječnik ustanika, komita i drugih stradalnika za crnogorsku stvar), onda takvo izdanje ne trpi dokumenta, izjave, komentare, a biografske jedinice ne treba opterećivati mnoštvom drugih ličnosti, a još manje naglašavati boldovanjem. Potrebna je brižljiva redaktura i korektura. Ovo nije knjiga za jednokratnu upotrebu pa je zato treba profesionalnije grafički i tehnički pripremiti. Mora biti čitljiva, pregledna, sadržajno i grafički dosljedna.

Neću se upuštati u ocjenjivanje perioda crnogorske istorije od vremena Podgoričke skupštine, prisajedinjenja Crne Gore Srbiji, Božićnjeg ustanka (koji još nazivaju bunom, ili pobunom), petrovdanskog ustanka (termin koji je dosta proizvoljno uveo Adžić), pa do 1941. godine. Srpski velikodržavni projekat brutalno je asimilovao Crnu Goru. Nasilje i poniženje kojim je to sprovedeno je izazvalo nekoliko hiljada ljudi na gerilski otpor radi odbrane dostojanstva Crne Gore. Srpska okupaciona vlast i njegove pristalice u Crnoj Gori ugušile su taj ustanak i zaveli neviđene represalije. Ovdje, u Nikšiću, desili su se brojni primjeri surovosti u utiranju imena crnogorskog kako prema živim komitima, tako i prema svetiteljima crnogorskim. Posljedice tog terora i poniženja opterećuje svijest i današnje generacije. Knjiga svjedoči o jednoj nepokornoj Crnoj Gori, ljudima koji su bili spremni da za nju život daju. Zbog te ljubavi svirepo su kažnjeni.

Knjiga Novaka Adžića jeste spomenik. On je želio da u aleji crnogorske patriotske svijesti zasadi svoje zimzeleno drvo, zavjetno drvo unuka koji je, iz poštovanja prema dedovima, našao svoj put .

Knjiga Novaka Adžića Borci za nezavisnu Crnu Goru 1918-1941, nije za zabavu, možda čak nije ni za čitanje. Tu knjigu morate posjedovati, imati je pri ruci, kako bi joj se vraćali kad vam zatreba. To je knjiga za identifikaciju. Osvježeno sjećanje i opomena. Knjiga se morala napisati zbog čiste savjesti. Ona je osvježeno sjećanje i opomena da se slično nikad ne povrti.

Dijeli nas gotovo jedan vijek od kada su beogradski Crnogorci pobijedili Crnogorce iz Gaete, a sada živimo u zemlji u kojoj su građani Crne Gore koji žele svoju državu pobijedili građane Crne Gore koji su njenu sudbinu htjeli da vežu za Srbiju. Dobili smo državu u kojoj moramo nadvladati mržnju, netoleranciju i jednom za svagda isključiti nasilje i teror iz odnosa među ljudima. Danas u suverenoj Crnoj Gori, kad je, nadam se nadođe, laknulo od stalnih neizvjesnosti za sudbinu države i građana, ovakve knjige služe da se deponuje nacionalna memorija, a svako može po svojoj volji retuširati slike svojih predaka za porodičnu ikonografiju.

CRNOGORSKI SLIKAR GORAN ĆETKOVIĆ U PULI I SPLITU

Slikarski opus posvećen čovjeku

U sklopu Dana crnogorske kulture 2008., u galeriji Vincent iz Kastva u Puli sredinom novembra, a u galeriji „Salon Galić“ HULU u Splitu početkom decembra, otvorene su izložbe crnogorskog slikara Gorana Ćetkovića. Rad mladog umjetnika iz Kolašina brojnim okupljenima u Puli je predstavio apsolvant povijesti umjetnosti Ante Mihovilović, a u Splitu akademski slikar i scenograf Mijo Adžić .

Nakon poduzetog izleta u povijest ekspresionizma, Mihovilović se osvrnuo na Ćetkovićev opus. „Njegovo ekspresionističko opredjeljenje nam upotpunjuje umjetnički doživljaj koji je provociran velikom izložbom njemačkih ekspresionista, postavljen pod imenom Tiha pobuna u Klovićevim dvorima. Cjelokupni slikarski opus Gorana Ćetkovića je posvećen čovjeku, samom, u paru, djelomično ili potpuno prikazanom na način odnosa prema sebi i okolini. Naravno da taj –izam, a radi se o ekspresionizmu, nije Goran Ćetković izmislio. On je duhovno integriran u bogato naslijeđe od vremena impresionista, postimpresionista, fovista, kubista do izmijenjenih suvremenih senzibiliteta. Tim je značajnija njegova zrelost, jer u današnjim danima ili vremenima nelikovnosti, ostati svoj, biti uporan i vjerovati u svoj rad pored mladosti i svih zamki sugestibilnosti koje se nude hiperprodukcijom medijskih podražaja, zaista je iznimno“, poručio je Mihovilović.

Ove izložbe su nakon Zagreba 11 i 12 samostalna izložba Gorana Ćetkovića, druga i treća inozemna. Izložbe je uz potporu Grada Pule i Grada Splita organizirala Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Zajednica Crnogoraca Pule i Zajednica Crnogoraca Splita.

Nenad Ivanović

OSVRT NA IZLOŽBU GORANA ČETKOVIĆA U PULI

Prigodom Dana crnogorske kulture u Republici Hrvatskoj, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Zajednica Crnogoraca Pule predstavljaju, samostalnom izložbom u Puli, renomiranog akademskog slikara iz Kolašina, Crna Gora, gospodina Gorana Četkovića.

Njegovo ekspresionističko opredjeljenje nam upotpunjuje umjetnički doživljaj koji je provociran velikom izložbom njemačkih ekspresionista, koja je postavljena pod imenom „Tiha pobuna“ u Klovićevim dvorima u Zagrebu.

Na dvadeset četiri eksponata razabiremo jednu trajnu tendenciju da se pokaže unutrašnji doživljaj svijeta, psihička snaga, a ne samo interpretacija čulnog primanja utisaka iz vanjskog svijeta.

Ni Einstein nije bio siguran da je svemir beskonačan.

Naš slikar Goran Četković ima svoj dio svemira, i to čovjeka. Nastavlja se na generacije antropofila, oduševljenih nesavršenim bićima promjenjivog raspoloženja, prijateljskih ili indiferentnih, ali uvijek zanimljivih nepredvidivih reakcija prožetih afektima, žestokim doživljajima, strastima ili pasivnih promatrača događanja.

Cjelokupni slikarski opus slikara, Gorana Četkovića je posvećen čovjeku, samom, u paru, djelomično ili potpuno prikazanom na način odnosa prema sebi i okolini.

Naravno da taj –izam, a radi se o ekspresionizmu, nije Goran izmislio. On je duhovno integriran u bogato nasljeđe od vremena impresionista, postimpresionista, fovista, kubista do izmijenjenih suvremenih senzibiliteta. Tim je značajnija njegova zrelost, jer u današnjim danima ili vremenima nelikovnosti, ostati svoj, biti uporan i vjerovati u svoj rad pored mladosti i svih zamki sugestibilnosti koje se nude hiperprodukcijom medijskih podražaja, zaista je iznimno.

U Puli, 31. listopada 2008., Ante Mihovilović, diplomant povijesti umjetnosti

IZLOŽBA U RIJECI

Galerija »Montenegrina« Zajednice Crnogoraca iz Rijeke ugošćuje ovih dana izložbu slika **Štefanije Soldan**. Ova je riječka slikarica u »Montenegrini« ostvarila svoju osmu samostalnu izložbu nazvanu »**U mirisu lavande**«.

Lavanda je, pored kamenjara, mora, maslina ili primorskih voltica, jedan od glavnih motiva slika nastalih u tehnici akvarela. Rad Štefanije Soldan predstavila je **prof. Dorotea Nikolić** koja je kazala da se u svakoj od 27 izloženih slika osjeća autoričin senzibilitet prema prirodi. »Njezino slikarstvo je toplo, slikarstvo osobe koja diše, osjeća, razgovara s prirodom«, kazala je Nikolić.

Štefanija Soldan se slikarstvom intenzivno bavi 11 godina. Članica je HDLU-a Zagreb, Hrvatskog društva skladatelja i KUD-a »Varteks«, a zanimljivo je i to da je riječ o autorici mnogih tekstova za popularne zabavne izvođače poput Miše Kovača ili Jasne Zlokić. (NL)

SLOBODAN MARUNOVIĆ

I dalje s jednakim entuzijazmom prilazim pozorištu jer je ono moja ljubav i profesija

Dolazak u Rijeku i Zagreb u sklopu obilježavanja značajnog jubileja, DESETA godišnjica izvođenja monodrame „Potonja ura Njegoševa“ u Hrvatskoj nakon 1990., bila je prilika da porazgovaramo s jednim od najboljih suvremenih glumaca crnogorskog kazališta, Slobodanom Marunovićem. Lista njegovih uspješnih ostvarenja je podugačka, podsjetiću samo na neke glumačke kreacije u projektima: „Marko Miljanov“, „U ime oca“, „Poziv“, Rotte zora“, „Grof Montenegro“, „Granica očevog imanja“, „Prijemni ispit“, „Ispovijed Krsta Zrnova“, „Potonja ura Njegoševa“...

Slobodan je rođen 4. 7. 1957. Godine u Mojkovcu, završio Filološki fakultet u Beogradu- srpsko-hrvatski jezik i jugoslovenska književnost i skoro trideset godina na daskama koje život znače, filmskim projektima, serijama...

Gospodine Marunović, na početku Vaše poznavanje crnogorskih iseljenika u Hrvatskoj.

Kao čovjek koji je skoro trideset godina u Crnogorskom narodnom pozorištu (CNP) koje je često gostovalo na prostorima ex Jugoslavije, mogu reći da dobro poznajem ljude porijeklom iz Crne Gore, koji su stjecajem okolnosti sada u statusu iseljenika i nacionalne manjine. Prilikom brojnih susreta s njima, čini mi se da sam pronikao u suštinu njihovog interesovanja za rodni kraj i otkrio sve ljepote i nedaće njihove nove domovine. Susret s ovim ljudima mogu iskazati na dva načina:

- s onima koji ovdje žive, a nikada se do kraja nijesu adaptirali na novi prostor, navike, mentalitet, običaje

- s onima koji su se suštinski vezali za ovaj prostor i sve svoje kreativne i životne potencijale vezali uz njega i na kraju ostvarili zavidan uspjeh, tj obilježili i vrijeme i prostor.

Vaša interpretacija Njegoša u monodrami doista oduševljava, ocjena je svih onih koji su imali mogućnost gledati je.

Njegoš kao književnik i pisac pripada apsolutnim vrijednostima evropske civilizacije. Ja kao čovjek, stvaralac i glumac smatram da se najbolje mogu predstaviti onim što je vrhunac naše kulturne baštine, kao što se jedan engleski glumac može najbolje pokazati u Shakespeareovim djelima. Moj lični afinitet prema suštinskom i metafizičkom u

Njegoševom djelu rezultirao je monodramom „Potonja ura Njegoševa“ koja se igra već 20 godina i koja je doživjela preko 1200 izvođenja na scenama širom svijeta (Moskva, Pariz, London, Rim, Zürich; Beč, New York, Los Angeles, Detroit, Chicago...).

Ukratko Vaš odnos prema mladim glumcima.

Već sam trideset godina glumac CNP, i pozorište je moja sudbina. Pomenuo bih afinitet prema pozorišnoj režiji. Do sada sam režirao preko dvadeset predstava u studentskim, omladinskim i alternativnim teatrima. Tu sam susretao mlade glumce i mogu reći da je to izvanredno iskustvo, razmjena energije, obostrano korisna kako za njih, mlade, tako i za mene. Učili smo jedni od drugih.

Postoji li nešto što Vas privlači, čime ste zaokupljeni izvan teatra i glume?

Planinarenje je moja nova strast, koja mi je i dobrodošla u ovim godinama kada se sažimaju iskustva, a i sam život, kriteriji postaju stroži, a selekcija druženja ojača. Zadnje četiri godine sa svojim prijateljima peo sam se na najveće vrhove Evrope: Olimp (Grčka), Rila (Bugarska), Felberg (Njemačka), Mt. Blanc (3820 m), a u pripremi je ekspedicija na Kilimandžaro (Tanzanija).

Za kraj, nešto o budućim aktivnostima, planovima, željama.

I dalje s jednakim entuzijazmom prilazim pozorištu, jer je ono moja ljubav i profesija. Okušao sam se u raznim žanrovima, od komičnih do tragičnih rola s tekstovima Shakespeara, Ionescoa, Hardda Pintera i naravno s dramskim tekstovima naših prostora Raos, Popović, Kovačević, Radović, Brešan...

Nedavno sam završio dramatizaciju Njegoševog filozofskog spjeva „Luča mikrokozma“. To je moja vizura i viđenje ovog teksta u pozorišnim uslovima. Želim na pozornici napraviti 3D projekciju neba u kojoj se dešava radnja, tema Luče, rat Boga protiv Sotone.

Na kraju svakako trebam spomenuti ljude koji su doprinijeli imidžu Crne Gore na intelektualnom, profesionalnom i ljudskom planu: prof. Agu Simovića, Milutina Drljevića, Mira Božovića, Rada Pavićevića, Danila Ivezića, Milanku Bunčić, Ćazima Asovića, Branka Klikovca, Boža Popovića....

Vođeni mislima da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u Crnogorskom glasniku, u rubrici CRNOGORSKI MOZAIK, donosit ćemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštinimo.

U ovom broju „Crnogorskog glasnika“ objavljujemo interesantan tekst poznatog povjesničara Živka Andrijaševića o odnosu Crnogoraca prema DINASTIJI PETROVIĆA.

Dr Živko Andrijašević:

CRNOGORCI PROTIV DINASTIJE

U pojedinim djelovima Crne Gore, ili preciznije, u dijelu koji istoričari romantičarske škole zovu crnogorskim Brdima, postoji tradicionalni animozitet prema dinastiji Petrović-Njegoš. Istorijsko izvorište tog animoziteta uglavnom su dva kontroverzna događaja: navodno nasilje nad bjelopavličkim ženama u manastiru Ostrog (1854) i pohara Kuča (1856). Krivcem za “ostroški slučaj” plemenska istorija je označila knjaza Danila, a njegovog brata, vojvodu Mirka, smatra najodgovornijim za tzv. poharu Kuča. Iako su istoričarima uglavnom poznate činjenice u vezi sa ovim događajima, njihova plemenska verzija, koja dva čuvena Petrovića prikazuje nasilnicima, i dalje dominira u svijesti ljudi. Pod uticajem takve svijesti mnogi će i danas ustvrditi da su knjaz Danilo i njegov brat Mirko bili surovi prema Bjelopavličima i Kučima, ali se nijednom neće zapitati: zašto je knjaz Danilo morao da šalje vojsku na Kuče i Bjelopavlice? Naravno, zna se da su vojne ekspedicije protiv Bjelopavlića i Kuča preduzete zbog postojanja snažnog turskog uticaja u ovim plemenima.

Nepobitni istorijski izvori svjedoče da su u periodu od 1853. do 1856. mnogi Kuči i Bjelopavlići, među njima i oni najugledniji, pristupili ruci skadarskog Osman-paše. Uticaj Crne Gore u ove dvije važne pogranične oblasti (jedna prema Podgorici, druga prema Skadru) time je bio ozbiljno doveden u pitanje. Knjaz Danilo je najprije sa nekoliko pisama pokušao da brđanske turkofile odvrati od Osman-paše, a kada njegove poslanice nijesu dale željeni rezultat, knjaz je na Brđane poslao vojsku. Prema tome, nijesu se Bjelopavlići i Kuči sukobili s Petrovićima braneći svoju čast, nego su se Petrovići sukobili s njima da bi ih od nečasnih stvari odučili. Naravno, plemenska istorija, jasno je zbog čega, oba događaja prikazuje kao posljedicu nasilničke prirode dvojice Petrovića. I sve dok takva istorijska vizura postoji, današnji potomci ovih turskih saveznika iz Brda mogu držati u pozlaćenom ramu svoje nesolidne pretke. Na taj način turski prijatelji iz opjevanih plemena, umjesto jedinice iz “istorijskog vladanja”, dobijaju oreol žrtava i stradalnika, a istinski borci za crnogorsku nezavisnost, Danilo i Mirko, postaju nasilnici i tirani.

Naravno, dvojica velikih Petrovića - Danilo i Mirko, nijesu baš bili državnici mirotvoračkog profila. Da su prilikom obračuna sa turskim pristalicama u Brdima Petrovići bili netaktični, isključivi, surovi i ponekad nepravedni, ne treba ni sumnjati. Pa ipak, nije njihov katunski mentalitet glavni uzrok takvog odnosa prema pobunjenicima iz Brda, već je glavni uzrok sama priroda političkih obračuna s veleizdajnicima. Kada se država obračunava sa svojim životnim neprijateljima, onda tu, po prirodi stvari, nema mnogo suptilnosti i obzira. Tako je to i kod najcivilizovanijih naroda, a ne samo kod Balkanaca iz plemensko-patrijarhalnog kruga. Uostalom, da su se neki Kuči i Bjelopavlići borili protiv zvanične vlasti novinama i brošurama, vjerovatno bi im vojvoda Mirko razvalio štampariju, ali budući da su se Cetinju pokušali suprotstaviti oružjem, sudbinu koja ih je snašla sami su izazvali. Ni Kučima ni Bjelopavličima Petrovići nijesu krivi što su između Cetinja i Skadra, izabrali Skadar. Država čijem su stvaranju nesumnjivo doprinijeli, surovo ih je kaznila zbog počinjene izdaje. Iako su Petrovići ponajmanje krivi za njihov nesrećni izbor, animozitet prema ovoj državotvornoj dinastiji postoji do današnjeg dana.

Za razliku od Danila i Mirka, animozitet prema kralju Nikoli ima dominantno izvorište u političkoj, a ne plemenskoj svijesti. Kraljevi protivnici uglavnom mu zamjeraju dvije stvari: nedemokratsko vladanje i nacionalno-političku ambivalenciju. Stvaranje animoziteta prema kralju

Nikoli počinje još krajem 19. vijeka, i to u beogradskoj štampi, koja je o njemu pisala kao o surovom tiraninu, pokvarenjaku i lihvaru. Krajem 1904. u beogradskom "Dnevnom listu" objavljen je članak u kome se pridodaje da je crnogorski gospodar trovač, vampir i davitelj! Kasnije, u vrijeme svjetskog rata, kampanju protiv kralja Nikole nastavili su pripadnici "Crnogorskog odbora za narodno ujedinjenje", koji nijesu žalili truda da ubijede javnost da je crnogorski vladar omraženi tiranin, nacionalni izdajnik i zločinac. Za vrijeme okupacije 1916-1918, u Podgorici je nastala i najčuvenija crnogorska rugalica: "Kralj Nikola ukro vola..." Pjesmu su, prema jednom svjedočenju, pred džamijom Glavatovića najprije pjevali neki podgorički muslimani. U prvobitnoj verziji, pjesma je glasila: "Kralj Nikola ukra vola/ a kralj Petar stara kola/ pa se voze preko mora..." Nedugo zatim, u vrijeme jugoslovenske kraljevine, pjesmu je "napustio" kralj Petar, a kralj Nikola je ostao da sa ukradenim volom bježi preko Kotora.

O tome kako je za vrijeme Kraljevine Jugoslavije unižavan i diskreditovan kralj Nikola mogla bi se napisati čitava knjiga. Vjerovatno zaveden tim nekritičkim pristupom, nedavno je jedan historičar mlađe generacije napisao da je kralj Nikola bio apsolutista, koji je bjesomučno progonio "napredne ljude". Da je kralj Nikola bio apsolutista, to je tačno - i logično! Vladar koji s 45 upravlja državom koja nema Ustav i parlament, i koja nema uslova da ga ima, može jedino biti apsolutni vladar. I što je tu neobično? Međutim, svaki apsolutista nije obavezno i tiranin. Za historičara koji je iznio konstataciju o kraljevom progonu "naprednih ljudi", to ide jedno s drugim. Zaveden ideološkim parolama, ovaj historičar u "napredne ljude", koje je kralj Nikola početkom 20. vijeka progonio, ubraja: Lazara Sočiću, Todora Božovića, Marka Dakovića, Andriju Radovića... Zamislite pamet historičara za koga je vojvoda Lazar Sočića "napredna ličnost"? Vojvoda koji je čitavu Pivu pretvorio u svoj spahiluk, i koji je bio poznat kao jedan od najvećih crnogorskih zelenaša, u očima historičara postaje "napredna snaga", samo zato što ga hapsi jedan apsolutista. Kakva je tek "napredna snaga" Marko Daković, koji zajedno sa svojim istomišljenicima, pripada terorističkoj organizaciji "Crna ruka". Zamislite demokratski sistem nad kojim bdije "Crna ruka". Uostalom, koliko su uistinu bile napredne političke grupacije koje su okupljale protivnike kralja Nikole, uvjerali smo se poslije 1918. godine.

Kakav je kralj Nikola "tiranin", najbolje se može spoznati na osnovu njegovog odnosa prema podanicima. Opšte je poznato da je kralj Nikola bio vjerovatno jedini balkanski i evropski vladar koji je svojim podanicima pozajmljivao novac (bez kamate), nezavisno od njihovog porijekla, položaja ili zasluga. Potrebni podanici nijesu se ustručavali da od ovog "tiranina" traže novčanu pozajmicu, odnosno, da im kupi kravu, sjeme ili đeci knjige za školu. I Gospodar je ozbiljnom molioocu najčešće pomagao. Onda kada nije mogao udovoljiti zahtjevu, kralj Nikola je sa nekoliko riječi obavijestio molioca o tome. Na jednoj neobjavljenoj molbenici kralj je napisao: "Što se mene tiče ja ti ne mogu uzajmiti, premda si mi prvi zajam pošteno povratio."

Crna Gora je imala četiri dinastije: Vojislavljeviće, Balšiće, Crnojeviće i Petroviće-Njegoše. O Vojislavljevićima, Balšićima i Crnojevićima Crnogorci znaju malo ili gotovo ništa, dok o Petrovićima uglavnom znaju propagandne izmišljotine koje ih prikazuju u ružnom svjetlu. Vjerujemo da nema Crnogorca koji nije čuo za pretpostavku da je Njegoš umro od neke venerične bolesti ili da je ranjen iznad oka sporeći se oko tuđe žene. Da je Njegoš osnovao Senat i prvu osnovnu školu, zna zasigurno samo manji broj ljudi. A najvećeg državnika dinastije Petrović-Njegoš, knjaza Danila, mnogi ne razlikuju od vladike Danila, ali kada kažete Zeko maniti, svi znaju o kome je riječ. Da je taj Zeko maniti nametnuo "crnogorsko pitanje" evropskoj diplomatiji, malo ko zna, ali da je bio ludak i ubica - to zna svaka rovačka baba. Isto važi i za kralja Nikolu: njegove vrline i državnički uspjesi poznati su uglavnom historičarima, dok o njegovom "izdajstvu" u toku Prvog svjetskog rata i njegovom šurovanju s Austrijom, zna širi krug ljudi. Začudo, kada su u pitanju "bratske dinastije", tj. srpske dinastije Obrenović i Karađorđević, crnogorska obaviještenost nije ni na približnom nivou. O ovim dinastijama, posebno o Karađorđevićima, koji su između dva rata vladali Crnom Gorom, zna se samo ono što ih afirmiše i uzdiže iznad Petrovića. To i nije toliko neobično, budući da ne mali broj ljudi u Crnoj Gori smatra Karađorđeviće "svojom" dinastijom. Vjerovatno zbog takvog političkog sentimenta, mnogi Crnogorci nemaju želju da saznaju nešto više o poročnosti novovjekovnih srpskih dinastija. No, za sve one čije je znanje o Karađorđevićima i Obrenovićima u ovoj sferi nepotpuno, evo nekih podataka koji su plod istraživanja eminentnih srpskih historičara.

Karađorđe Petrović, osnivač dinastije, imao je veoma naprasitu prirodu. Srpski historičar Radoš Ljušić, u svojoj knjizi "Vožd Karađorđe" navodi interesantne detalje o karakternim osobinama vođe Prvog srpskog ustanka: "Vožda je na mahove obuzimao neki čudan gnev i bes. U tim periodima, a oni su ponekad duže trajali, kao 1806. i 1808. godine, od njegove ruke stradali su mnogi Srbi, pa tako i njegov brat. On se u tim trenucima nije mogao kontrolisati..." No, Karađorđe nije ubio samo rođenog brata, već i oca! Očubistvo se dogodilo 1786. godine. Karađorđe je, kako navodi profesor Ljušić, oca teško ranio iz puške, a zatim je naredio jednom od svojih momaka da ga dotuče.

Izvjernih karakternih sličnosti sa Karađorđem imao je i njegov unuk Petar Karađorđević, koji je na srpski presto došao 1903. godine. I on je ponekad gubio kontrolu nad sobom, ispoljavajući pri tom neuobičajenu agresivnost. Da je ova agresivnost kod Karađorđevića nasljedna, potvrđuje slučaj Petrovog sina, princa Đorđa Karađorđevića. Za njega se pouzdano zna da je uzrokovao smrt svog slugu Stevana Kolakovića. U nastupu bijesa princ Đorđe je udario Kolakovića nogom u stomak, i pet dana kasnije on je preminuo od perforacije tankog crijeva. Uzrok smrti utvrđen je obdukcijom, koju je izvršio francuski hirurđ Mihel. Zbog ovog skandala Đorđe je ubrzo morao da abdicira u korist mlađeg brata Aleksandra (1909). Pola vijeka kasnije, Đorđe je u memoarima objasnio da je Kolakovića udario jer je zaboravio da mu odnese pismo nekoj gospođici. "Na nesreću, ruke su mi bile sputane šinjelom, koji još nisam bio svukao, pa sam podigao nogu i snažno odgurnuo Kolakovića. Učinilo mi se da je posrnuo, ali je moja svest bila nesposobna da to registruje", objašnjava Đorđe kako se sve odigralo. A kada je Kolaković preminuo, izbio je novi skandal, jer je otkriveno da je na samrti bio primoran da potpiše izjavu da se "slučajno" okliznuo na stepeništu! Đorđev brat, kraljević Aleksandar, istina, nije ubio nijednog slugu, ali je rođenog brata, Đorđa, zatvorio u ludnicu. Aleksandar je, naime, primorao ljekare da Đorđa proglase ludim i opasnim, iako je Đorđe bio samo pomalo čudan i neuravnotežen. U duševnoj bolnici Đorđe je bio zatočen sve do 1941. godine. Za vrijeme zatočenja, Đorđe je Aleksandru često slao pisma koja su uvijek bila naslovljena na isti način: "Kralju Aleksandru - trovaču, iznuđivaču i podmećivaču". U jednom pismu iz 1931. godine, Đorđe ovako "časčava" brata: "Užasno si mi odvratn podli iznuđivački trovački gade. Decu ti blesavu pečenu j...m."

Pored problematičnih moralnih osobina, Karađorđevići su u poređenju sa moralnim profilom većine Obrenovića bili pravi božiji ugodnici. Miloš Obrenović (1815-1839; 1858-1860), to je barem poznato, bio je ozloglašeni nasilnik i razvratnik. Ubijao je ljude zbog očuvanja vlasti (najprije Karađorđa, pa onda njih stotinjak), ali i iz čistog zadovoljstva. Vuk Karadžić navodi da je Miloš naredio da se jednom pijancu "na silu povade svi zubi i zato siromah onaj dan umre i ne otreznivši se više." Ovaj nesrećni slučaj Miloš je smatrao običnom šalom. Milošev sin knez Mihailo (1839-42; 1860-6) nije imao očev ljubavnički temperament, ali je, ipak, pokazivao jednu vrstu emotivne i seksualne izopačenosti. Naime, Mihailo je najprije bio u ljubavnoj vezi sa sestrom od strica Ankom, potom sa drugom sestrom od strica Jekatarinom, i napokon sa Ankinom kćerkom Katarinom, sa kojom se i vjerio 1868. godine. Kada je počela njihova veza Mihailo je imao 42, a Katarina 16 godina. Koliko se zna, krivac što je do ove neprirodne veze došlo je Katarinina majka Anka, Mihailova sestra, koja je prije toga bila kneževa ljubavnica. O psihičkoj nestabilnosti i moralnoj problematičnosti Mihailovog nasljednika, kralja Milana Obrenovića (1868-1889), postoji takođe obilje podataka. Brojna svjedočanstva o njemu ostavili su njegovi politički savremenici, ali i njegova žena kraljica Natalija. U svojim uspomena kraljica Natalija navodi da je Milan bio "nevaspitan, grub i surovo sebičan, slabog karaktera, podložan laskanju i ženskom uticaju... nedovršena priroda, nesreća za sebe i nesposobna da pruži sreću drugima. Zaista dostojan sažaljenja". Za razliku od njegove supruge, politički savremenici opisali su Milanovu političku i vladarsku narav, i njihov sud je uglavnom ujednačen: Milan je bio prevrtljiv, podmukao, zao i moralno nepostojan. O Milanovim ljubavnim avanturama dosta se toga zna, pa i činjenica da je, kao i knez Mihailo, bio sklon incestu. Postoje nepobitni podaci da je bio u ljubavnoj vezi sa svojom sestrom od tetke Simkom Germani. Začudo, i njegova ženidba sa Natalijom Keško bila je jedna vrsta "blažeg" incesta: supružnici su bili rođaci u šestom stepenu (druga bratučad). Čak i ovaj kratki osvrt na neke lične osobine srpskih vladara 19. i 20. vijeka pokazuje da su na srpskom prestolu uglavnom bili ljudi koji su po ovom ili onom osnovu veoma problematični. Da je, kojim slučajem, neki od crnogorskih vladara imao i deseti dio

obrenovićevske ili karadžorđevićevske mentalne izopačenosti, vjerujemo da bi dobar dio Crne Gore o tome do u detalje bio upoznat. I naravno, o tome ne bi prestajalo da se priča. Zamislite koliko bi ljudi u Crnoj Gori "plivalo" u najvećoj radosti da je knjaz Danilo ljubavio sa tri bliske rođake ili da je kralj Nikola ubio oca. A što bi tek o ovim našim dinastima pisala beogradska štampa? No, kako ove moralne brljotine ne pripadaju nama, već "bratskim dinastijama", onda - nikom ništa.

I posljednji Obrenović, kralj Aleksandar (1889-1903), bio je ponekad psihički neuravnotežen, o čemu se dosta zna. Istoričar Radoš Ljušić navodi da je Aleksandar od oca naslijedio "slabe nerve". Kao i svi Obrenovići, psihičku neuravnoteženost iskazivao je u politici, ali i u ličnom životu. Njegova djetinja vezanost za deset godina stariju Dragu Mašin imala je neke odlike patološkog. Prije vjenčanja pisao joj je cvrkatava pisma: "Mila moja tico! Ah, tico moja, dušo moja, kako sam bio onomad srećan da te vidim, da te imam, ljubavi moja, da te osetim svu onako slatku i nežnu, kao što si mi ti, ljubavi moja slatka... kako ću te ćapiti, kako ću uživati kad budemo u našem malom slatkom krevetiću, tico moja..." Inače, ova "tica" je uspjela da ubijedi mladoga kralja da je u blagoslovenom stanju i da ga nekoliko mjeseci oko toga zamajava, iako je kralj prije toga imao ljekarski nalaz da mu je žena nerotkinja. No, kralj Aleksandar neće biti zapamćen u srpskoj istoriji samo kao tragični i naivni muž, već i kao vladar koji je naredio vojsci da puca u njegovog oca. U to vrijeme kralj Milan je živio van Srbije, a "zahvalni" sin mu je zabranio povratak u zemlji, naredivši pograničnim jedinicama da pucaju na Milana ako stupi na teritoriju Kraljevine Srbije.

Da princ Đorđe Karadžorđević ima izvjesnih psihičkih problema, primijetio je i Ilija Đukanović, koji je bio vaspitač Đorđevog brata od strica - princa Pavla. U svojim "Zabeleškama o ponašanju kraljevića Đorđa" Đukanović navodi da on ponekad nije mogao da se kontroliše. Jednom prilikom, kada se princ vozio motornim čamcem po Dunavu, iz objesti je izazvao sukob sa nekim mornarima, vrijeđajući ih i upućujući im nepristojne gestove. O tome Đukanović veli: "Za vreme ovoga palo mi je u oči da se prestolonaslednik Đorđe služi takvim rečima i izrazima, koji ne samo što ne dolikuju lepo vaspitanom čoveku nego mi je bilo zagonetno od kuda ih zna?! Osim toga, bilo mu je malo rečima naružiti i opsovati, već je propraćao i mimikom, koja je bila nerazumljiva knezu Pavlu. Tako, na primer, raskreči se, podigne desnu nogu, pozadi između nogu proturi desnu ruku sa stegnutom pesnicom i mašući njome pišti kao pastuv?!"

Митрополит ДАНИЛО, Господар Црне Горе (1897-1935)

Његово Краљевско Височанство НИКОЛА I, Књаз и Господар Црне Горе

Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i prilozima pomognu redakciji Crnogorskog glasnika na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista.

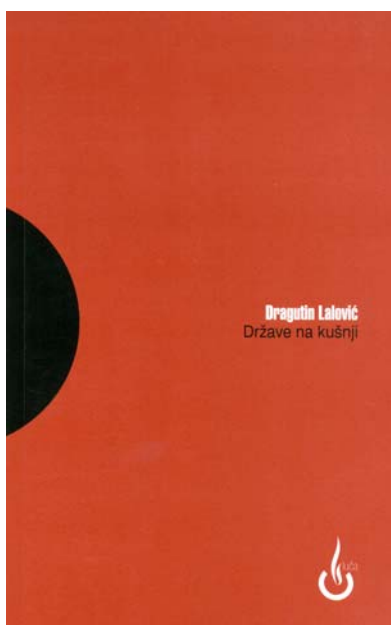
Tekstovi nijesu lektorirani te se ispričavamo autorima i čitateljima.

Ovaj broj Crnogorskog glasnika tiskan je uz potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske

DRUŽENJA U CRNOGORSKOM DOMU

NOVI NASLOVI

XI smotra stvaralaštva nacionalnih manjina u RH

KVARTET MISTERIJA